

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суџира

Година 6 • Број 17 27. јануар 2021.

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Сушра

Година 6 • Број 17 • 27. јануар 2021.

Директор:
Миладин БЕРИЋ

Главни и одговорни уредник:
Ранко ПРЕРАДОВИЋ

Редакција:
Душко М. ПЕТРОВИЋ,
Др Ненад НОВАКОВИЋ,
Милан РАКУЉ,
Мирко ЉУБАНИЋ,
Војин ТРИВУНОВИЋ,
Душко Ж. ПОПОВИЋ,
Вито БОЈКОВАЦ,
Зоран М. КОС и
Момчило ГОЛИЈАНИН

Издавач:
Књижевна заједница
„Васо Пелагић“ Бања Лука
(„Крајишке новине“),
78000 Бања Лука,
Ж. Мишића 19/4.

Телефон: 065/663-159
Е-пошта:
rpr.deda@hotmail.com
Жиро-рачун:
562-099-00000-457-93

Штампа:
ГРАФИД д.о.о.
Бања Лука

За штампарију:
Бранислав Иванковић

Насловна страна:
Сава Стојков

Крајишке
новине

Давни сан

У овој земљи може да буде срећан и задовољан само онај ко не зна за боље! Ми то најбоље знамо, јер смо некад и ми знали за боље. Вјеровали смо у себе и мислили својом главом. За то вријеме, други су играли своју игру. А кад је прошло вријеме игара, онда су многи почели своју игранку...! И зато, данас, док једни мисле на будућност, други се стално враћају у прошлост, а само ријетки уживају у садашњости. Ваљда због тога, без обзира на све, за нашу садашњост многи кажу: Заглибили смо се у властитој прошлости.

Дали су нам државу, али нам узимају земљу! Без обзира на то што смо се (и наши преци и ми) за земљу вијековима борили. И у свакој борби плаћали главом. Наш народ је, као ни један други, своју земљу давно опјевао. Нажалост, данас је и оплакује! И поред тога, више се поштују они који владају земљом, него они који су је стварали! Без обзира на све, данас као и раније, откад је свијета и вијека, око наших граница се играју игре без граница. А, у играма без граница, циљ није побједа већ останак у игри! Бар за нас. Ипак, не очајавајте! Ако нам и узму земљу, сахраниће нас у иностранству.

Није нам лако: Снажнима понестаје памети, а паметне је издала снага. Јер, паметни су они који дају савјете, а мудри они који их траже! Остали све могу сами: Они знају све. Зато и владају. И, за разлику од других, они имају све. Данас. Данима су радили и нису имали ништа. А онда су се преко ноћи обогатили. Једни су успјели захваљујући побједничком, а други поданичком менталитету. А ми, обични смртници, никако да станемо у ред за боље сутра. А како и да станемо у ред, кад сви нешто траже преко реда!? А они испред реда су заузели чврст гард. Лако им је, кад смо ми потурили леђа! Изгледа да су њихове прилике у складу са нашим неприликама? Нажалост, кад не може како ми хоћемо, увијек буде како они хоће!

Наш живот је као велика, мутна, ријека. Једном заронимо, а сваког дана пливамо у неким новим проблемима. Зато је наш живот као непрочитана књига: Схватићемо је тек кад завршимо са читањем. На нашу жалост, судбина бијеле врране ни мало се не разликује од судбине црне овце. Све што нам је некад било доље, сад је горе. Али је много горе. Ваљда због тога многи упорно покушавају да нас узјашу. Али, ако и успију да нас узјашу, мораће да нас јашу неоседлане!

Многи нису ни чули за Проклету авлију, а ми у њој живимо. А за оне који живе у Проклетој авлији, Ђавоља варош и није неко чудо. Јер, једино смо ми прошли трновит пут од градимира до трпимира! Зато само код нас борци за правду још увијек нису демобилисани! А и зашто би, кад су овој земљи увијек најсрећнији били мали људи. У томе и јесте њихова величина. Љепши живот је њихов давни сан. И увијек ће бити! Без обзира на то што живе на одгођено плаћање и што је многима од њих истекао гарантни рок...

Стеван Р. СТЕВИЋ

Pismo prijatelju:

„Da sam ja neko...“

Dragi Ranko,

Da sam ja neko, neko veliki, učinio bih da sve bašte cvjetaju rastom plodova raznih, da svaka kuća ima veliki cvjetnjak raznog cvijeća, da se svakoj kući pomogne da se uredi fasadama lijepih boja kako bi svaka ulica, mahala i selo bili lijepo uređeni. Učinio bih da svaka kuća ima lijepu ogradu ali samo male, ne velike kao zidove iza kojih se ljudi kriju jačajući svoj ego. Učinio bih da sve ulice i putovi budu lijepo uređeni novim asfaltom i trotoarima, da uz ceste svugdje beharaju voćke u roju pčela i cvrkutu veselih ptica. Jer, dragi Ranko, šta bismo bez pčela i ptica? Majka priroda podarila nam je med i ptica poj, a šta ljudi čine?

Učinio bih da se uredi škole i okolo načine vrtovi cvijeća sa stablima velikih krošnji u čijem će se hladu na velikom odmoru još jednom pogledati u štivo prije kontrolnog, u hladu gdje će se čuti smijeh, gdje će poneko pojesti sendvič koji je majka brižno umotala ili će poneko baciti ili tražiti nečiji pogled...

Da sam ja neko, neko veliki, učinio bih da se sve njive očiste i brazde zaoru zato da ne bude gladnih i siromašnih i zato da naš ratar, gorštak, seljak živi dobro od svog rada jer je naša oranica zdrava. I zato jer želim da djeca i odrasli budu zdravi.

Učinio bih da se šume pošumljavaju u kojima će biti i mnoge voćke ptica radi jer već je izostao onaj miris zraka koji

najavljuje jesen, zimu, proljeće ili ljetu. Nestao je taj miris zato jer je sve manje šuma, a sve više smrada u kom živimo, smrada koji stvaramo. Učinio bih zato jer i mnoge ptice nestaju, a koje do juče svakodnevno viđasmo u jatima, posvuda ali i zato da u tišini noći ponovo čujemo huk sova iz šuma, da čujemo zov divnih i ponosnih jelena, da duboko u zimi sa snježnih planina čujemo ona mistična zavijanja čopora vukova. . . Šta bismo mi, dragi Ranko, bez svih njih?

Naredio bih da se rijeke, jezera i potoci čuvaju, da se njeguju, paze. Naredio bih da niko ne smije baciti smeće u rijeke, jezera i potoke, niti u šume - nigdje i zato jer bismo opet imali bistre potoke pitke vode, čiste zelenijeke i jezera. Tada bismo ponovo mogli posmatrati i diviti se jatima riba pod odsjajem sunca u bistrini rijeka, jezera i potoka. Prije toga bih nas izvjesno vrijeme sve odveo u prostranstva pustinja, prostranstva suhog pijeska, žege i žeđi gdje ćemo početi sanjati i poželjeti naše šume i vode.

Učinio bih, dragi Ranko, da sve bolnice blistaju okružene vrtovima cvijeća, krošnjama divnih stabala i voćki.

Naredio bih da se radnik poštuje, da bude pošteno plaćen za svoj rad i da fabrike budu kao njihove druge kuće u koje će rado i sa zadovoljstvom ići na posao.

Naredio bih da ljudi koji zasluže globe ili zatvore da ih ne šalju u hapsane, u neke ćelije iza rešetaka. Nije čovjek, ali ni ptica, za kafeza. Učinio bih to da radom pomažu seljaku, da svojim radom pomažu radniku u fabrici, da čiste i peru ulice, da sade sadnice u šumama, da čiste rijeke, da pomažu zidarima... Tako će više razumjeti znoj ratara, radnika i značaj prirode koja ih okružuje.

Učinio bih da svaka ulica ima dječija igrališta i da mladi imaju svoje domove kulture, da mladi te domove sami osmišljaju, da im se omogući da ih grade i da pomažu i rade u izgradnji. Jer, dragi Ranko, znamo da je najdraži hljeb svojom rukom zarađen.

Mnogo, mnogo toga bih još poželio da učinim da sam ja neko.

Možda si, dragi Ranko, očekivao da ću ti poslati poneku svoju pjesmu. Međutim, nisam i napisah ti u ovom pismom sve ovo što me jako boli.

Nigdje nema pjesme u dušama ljudi; ne čuje se pjesma momaka, djevojaka, pjesma seljaka i seljanki na kosidbama i sijelima... .

Zato, dragi Ranko, ne mogu da pjevam.

Zijad PILIVAC

ЊЕМАЧКИ ЛОГОРАШ

Козара је пала на Патрији ноћу трећега на четврти јули. Након ове битке, брда јеловачка су била крцата мртвим ратницима. Нијемцима, домобранима, усташама и партизанима. Земља је била црвена од крви. Птице-лешинари су кружиле изнад ратишта, а пси луталице били су у све већем броју. Јад, над јадима.

Осамдесет хиљада цивила фашистичка војска је затекла у Козари, у колибама од грања. Тих дана планином је владао пакао. Нијемци су се нашли у чуду. Зар толики број цивила да живи у шумама, а унаоколо, изван планине, распростирала су се пушта села. Одмах, чим су војске ушле у Козару истог дана почела су хапшења. Жене са дјецом дерортоване су у хрватске логоре, док пут за одрасле мушкарце водио је право у Њемачку. Хитлеру је била потребна млада радна снага из разлога што људи његовог народа махом су били под оужјем, рат су водили против цијелог свијета.

Зоре у Поткозарју биле су црвене. Из оваквог простора судбина је у туђину одвела и Теодора Граба, делију из Поткозарја. Након четири мјесеца рада у заробљеништву, у фабрици муниције, шеф погона, строги официр, господин Ханс Лајбеншпергер га је позвао на разговор. Чак га је почастиио баварским пивом. Ријеч по ријеч, причу је одмах окренуо према породици свог рођеног брата који се налази негдје на југословенском ратишту. Предложио је тад овом заробљенику уморном Теодору да напусти фабрику и да иде у село како би обављао пољопривредне послове на имању његовог брата. Овакав разговор био је неочекиван, али прихватљив. У Фабрици заробљеници чине камуфлаже, у чауре гурају којекакве отпатке, па Нијемци за одмазду, с времена на вријеме, одвају групе заробљеника и одводе на стријељања. Теодор је

тог часа само помислио: „Све је боље него смрт.“

Након оваквог разговора, пред Теодором су се отварале нове наде. Још једну ноћ провео је у смјештају за њемачке заробљенике, тамо ћутао, није у све ово могао ни да вјерује, али све је боље, све у односу на присилни рад под кровом војне фабрике. Сутрадан, након радног времена, сјео је у цип са строгим господином у војној униформи, кола су „клизила у непознатом правцу и тако је стигао у једно насеље које се налази на путу од Штудгарта према Шварцвалду, тамо гдје извире Дунав. Кад је стигао, имао је шта да види. Домаћица је била љубазна, веома предусретљива, као да је зван и дугоочекивани гост. Могао је тек помало да користи њемачки језик, а то је била права ствар. Шеф фабрике је показао заробљенику имање, рекао му да је ова братова породица ситуирана, али не и богата. Газдарица је имала око тридесет година, живјела је у кући са четвергодишњим сином. У часу када се поздрављао на растанку са строгим официром, у души је осјетио некакву чудну олакшицу, дошло му је да Нијемца загрли, да га пољуби и подвикне као да је у свом Поткозарју. Али, морао је да буде озбиљан, крајње љубазан и дисциплинован.

Европа се тресла као да је сва у грозници. Битке су се редале, а зато вријеме и Њемачка је плаћала скупи цех. Савезничке авијације су из дана у дан све више, чешће бомбардовале њемачке градове. И сва она мјеста која су од виталног значаја за њемачку војску. Све је то имао на уму заробљеник Теодор Граб. Али није се изјашњавао. Као земљорадник из Поткозарја, њему нису била потребна упуства како би се што више предао пословима на овом туђем имању. Радио је и дан и ноћ, само да га строги официр не врати у фабрику, да га не казни због ма каквог „гријеха“, не-

ког његовог пропуста и непажње према породици ратника који се налази на југословенским ратиштима.

Газдарица Гертруда била је крајње пажљива, али и отворена према овом Југословену. Тако се, тек успут, уз рад, стварала интима и она се чак и заљубила у странца. У часу када је сазнала да је њени муж погинуо тукући се са југословенским партизанима, више и није тајила своју „везу“ са Теодором. И Њемачка ће, након рата, у својим насељима имати далеко више жена него мушкараца. Биће то земаља удовица.

Рат је стао, послје неколико година великог лудила, цивилизација се постепено опорављала, али тај и такав пут из зла према бољем животу био је успорен, трновит и напоран. Теодор није могао, а нити је хтио да занемари своју породицу у Поткозарју. Одмах, у току 1945. године, вратио се у свој родни крај. Слобода је синила, код куће је нашао неокрњену породицу. Жену Милицу и два сина. Мирка и Милинка. Био је сретан, али имајући на уму да је са Гертрудом стекао женско дијете, туговао је за кћерком све више и више. Ову причу није тајио од породице у свом Поткозарју. Али, године су се низале, овакве, па онакве, свакакве само не добре и богате, али право и немјерљиво богатство налазило се у слободи. Рат је стао, рат је стао, еј људи! Живот тече, тече, цури као уље кроз узани лијевак, све долази и одлази, само заборав нема права на своју постојаност.

Када је газдарица Гертруда умрла, њена кћерка је претурала мајчина документа и тим, на велико своје изнанађење, набасала на једно необично писмо које је стигло из Југославије. На крају писма стајао је потпис: Теодор Граб, Поткозарје, Босанска Дубица. Млада Теодорова кћерка Хелга

је заплакала. Тог трену знала је да ће једног дана, кренути на пут, то мора, то хоће, јер жели да се сретне са оцем. Упутила је оцу Теодору писмо, а онда је, након неколико топлих и размјењених писама, кренула на пут. Оца да упозна, да види земљу његову, све оне навике неке друге цивилизације која и није толико далеко од њене Њемачке. Била је срећна, а истовремено и тужна, размишљала је о мајци, питала се због чега је од ње мајка крила адресу њеног оца. На све ово она није добила одговор и, када посјети оца, и с њим се исприча, можда ће нешто више од свега тога и сазнати. Дакле, на пут, на пут!

На дан када је Теодор од кћерке из Њемачке добио још једно писмо, видио је да му она долази у госте. Био је усхићен, сав је горио од среће, а његова породица није била против оваквог сусрета. Прича о овом догађају преносила се са уста на уста, цијело Поткозарје је сазнало за необичан сусрет који ће се догодити на падинама Козаре. Једно, само једно име се тих дана изговарало у овом дијелу Крајине: Теодор Граб, па Теодор Граб.

Велике припреме за овакав сусрет трајале су свега неколико дана. Чак је домаћин и кућу окречио, а онда је на ражњевима испекао једно прасе и једно јагње. Жене су припремиле неколико врста колача, а и пите су дошле на ред. Пите са сиром и пите, оне слатке са јабукама. Неколико врста сокова. Кад има, не смије да фали.

У часу када је се испред Теодорове куће зауставила лимузина тамне боје, на којој пише ТАХИ у том трену је из кола изашла млада и веома zgodна жена. Њој у сусрет ишао је њен отац. Док је корачао према кћерки, низ лице су му капале сузе. И она је плакала, а онда су се загрлили. Загрљај је трајао дуго, дуго а онда су се пољубили, па још једном загрлили, а затим је Хелга изговарала само једну реченицу: „Mein lieber Vater, Mein lieber Vater!“

Василије КАРАН

ЛАЂЕВАЧКИ ТРИПТИХ

(Ђеду Остоји)

I (Диван)

Жута свјетлост преко обрва древног Дивана посреће као дим из чађаве крњаве луле зреле бјелице шљиве стидљиво капају с грана плешући небеско коло уз писак врбове фруле.

Покаткад вјетар залелуја при врху погнуте смрче и његов фијук пресјече тишину до Курјачева брда и онда све утихне само још цврчци залудно цврче и звони звоно на овну што овчи на вагир од крда.

Ђед се у Палчак спрема пред шталом седла ждрепца и вјеша фењер о самар да му се нађе при тмини бака му додаје ракију он једва да покваси непца

и креће у своје даљине што га из потаје маме. Иза свега данас оста отисак копита у глини и покоји бљесак свјетла што душу начне из таме.

II (Турјаница)

С неба личи на змију са земље на ланено уже Турјана на мјесечини окупана у златној аури покаткад пружи корак а покаткад као да пуже чекајућу да из терми у поноћ изађу Каури...

Погнута у млин улази са жита пуним цаком издужена сјенка старца који је одболовао самоће једна далека младост покривена жилавом шаком у оку заспао златник ендемски очврсле финоће.

Бије га попут кише суд времена што водом струји да му се само једном с праунцима зором дићи да види да ли вриједило боле га далеки нечуји.

И он ће гдје су Каури кад чује ноћну птицу сад ваља са цаком брашна до самог себе сићи прије но што Мјесец кришом легне у Турјаницу.

III (Црна стијена)

Сви смо ми само прах настао од бескрајне груде разнесен по судбинском путу који из магле кривуда са првим криком на слами уписани међу људе било да будемо краљ, дворјанин, краљевска луда.

За мутних јесењих ноћи кад надјача дјевине гласе вјетар што обиграва око кућерака магаза и појата и кад уморни тежаци уздахом фењере гасе на Црној стијени се широм отворе небеска врата.

Чобани праћени стадом у зору лађевачку жуту наићу на трагове стопа и на вео од увелог цвијећа прекрсте се трипут и проспу шаку бјелице по путу

против урока враџбина, приказа и осталих зала не слутивши да изнад црне трпери божанска свијећа у чије је воштано тијело сва наша судбина стала.

28-29. 10. 2020.

Миладин БЕРИЋ

Из необјављених путописа

С НОБЕЛОВЦЕМ АНДРИЋЕМ, ДЈЕВОЈЧИЦА У СРБИЈИ

Нишко јутро буди ме са јатом паперјастих облачића који високо плове са западне на источну страну плаветнила. Само се један осамио мало већи од осталих и изгледа ми попут новог, давно изгубљеног шеширића у августу 1963. године у тијесном Белом Потоку када сам кроз прозор путничког воза извукла не само главу већ и читав голишави торзо машући с обје руке за поздрав на расстанку... Махала сам студентској бригади из Ниша која је са више средњошколских бригада, /из свих југословенских република /, градила дуги мјесец дана нову и посве модерну трасу ауто-пута: Београд – Ниш. Махала сам заправо Ђирки с којим сам се спријатељила уз логорску ватру у великом насељу ОР бригада док смо још свјеже мирисали на отровна дезинфекциона средства, нарочито на “Ди-ди-ти” распршен нам по кожи дубоко, па и у сами коријен густе бујне косе... Видјела сам тај шешир јутрос рано како стварно лепрша сам између два путничка воза од Јајинаца према Нишу. Неочекиване сузе су ме брзо разбудиле... Иако шешир није био мој већ добре другарице из Бањалуке Бранкице Клих, никад га нисам прежалила нити заборавила. Та млада, умна и лијепа гимназијалка Бранка, тог јутра, док смо се спремале за повратак кући, несрећно се опекала врелом пеглом укљученој у струју. У тренутку Бранкине непажње, склизнувши с даске на њену десну голу бедру “усликала се” тик испод самог руба кратких- врућих панталона. Спржила јој је не само кожу него и месо, дубоко, скоро до ко-

сти. Морала је да претрпи велики бол али и да остане без нас, у Србији, на лијечењу... То нас је све шокирало а мене и расплакало. На расстанку ми је тутнула тај свој уштиркани нови шешир на главу смијешећи се кроз сузе у љупким, маслинастим очима. Рекох да ћу га с писмом дати њеној мами у улици Паве Радана, недалеко од моје нове постанарске собице код Жофе, у Росуљама.

Бранкица је писала дивне прозне записе и те њене прозаиде су нас зближиле давно, у КАБ-у/ Клубу младих писаца Осим ње, буцмасте Јованке - другарице ми из Економске школе, и мене, у бригади бијаше још једна Нада, живахна дјевојчица из Бањалуке – наш стални санитарлија. Звали смо је Доктор за све болове, а нарочито за нове жуљеве на рукама од крамова и лопата, али и од

спринтерица, уских и тијесних, на босим ногама. Та наша медицинарка, убрзо ће завршити средњу школу и постати главна сестра у болници али и права хуманитарка, под презименом Тришић; о њој сам много тога дознала скоро, из њене књиге исписиване у недавној ратној голготи, а објављеној постхумно, прије неку годину... Сигурна сам да никада нећу моћи заборавити ту радну акцију, а ни све те одважне и храбре цуретке. Оне су, као и ја, добровољно, градиле Србију. Онда: нашу Србију... Нећу ни тај изгубљени шеширић што се за минулих 35. година преобразио у сиви облачак и сад ме са висине сјећања упорно посматра... Не знам кога ћу још срести

познатог у непознатом великом Нишу. Ми, из доба социјализма, одрастали смо масовно под исфорсираном паролом: "Упознај домовину да би је више волио!" Ја се те љубави не одричем јер још волим сваки педаљ своје бивше земље... Открила сам на тој радној акцији и медиј ЗИД-НЕ НОВИНЕ. Право чудо! З. Н. имале су неки немјерљив значај у моме младом животу... Излазиле су само понедјељком и у раму су "вјешане" вани на главну бараку - гдје се свечано подиже и спушта застава свакога јутра и сваке вечери, уз наше громко пјевање химне "Хеј, Словени..." Добро су читане З. Н. и ноћу и дању. Биле су баш актуелне. Сви прилози су писани својеручно:

пјесме, приче, вицеви, итд. Цртане карикатуре су биле смијешна посланица за нас радознале бригадире и бригадирке... Све три фамозна броја уређивао је наш таленат, другар и гимназијалац Миро Млађеновић, а који ће бити новинар и дугогодишњи Глазов карикатуриста. Афирмисан као "отац" чувеног Кочићевог Давида Штрпца, убраја се и данас у сами врх тог вида стваралаштва. Но, задњи број Зидних новина био је свима посебан: обogaћен је са нашим црнобијелим фотографијама и то у друштву са Ивом Андрићем... Књижевник нам је једне недјеље ненајављен свратио у насеље по повратку из Ниша. Београдска ТВ екипа ишла је испред госта и брзински режирала слику омладинског кампа за вријеме те кратке посјете. Ја сам случајно била на улазу, код кантине, и ту, на клупи, са неким незнанцем - бригадиром, одглумила сјајну сцену заљубљене дјевојчице. И, где чуда над чудима: у гро плану сам "ушла" и у телевизијски журнал са славним Нобеловцем Ивом Андрићем... Његову близину свако је сањао, а тек ја?! То кратко обраћање насмијаним препланулим бригадирима, уз искрено дивљење најбољој омладини Југославије, памтићу посебно... Било је много мудрости у мало казаних ријечи... Само руковање биће ми очински путоказ на започетим књижевним стазама... Моји исписници, мада малко старији, из Клуба писаца, већ су били аутори својих првих збирки пјесама. Мислим на два Ранка... средњошколца... Павловић је уложио у тај подухват чак и двије Прерадовићеве стипендије које је сасвим заборавио у новој улози сеоског уче, прилично далеко од Бањалуке и нас. Ми смо понекад гладни говорили да је у писце мудро улагати јер се то добро врати кад-тад... И мене су наговарали на прву књигу, но, ја се нисам журила, писала сам и читала све што ми

Позивамо Вас и мањ "дом" на премијерно извођење представе:

ЕРИВЕЈЦИ НА КОЛЈЕНИМА
- сасва и гробници -

Текст је написао RANKO PRERADOVIĆ, музиком изабрао LJUBOMIR RADOVANOVIC - ČABA, а и режији MIČE BERIĆA играју:

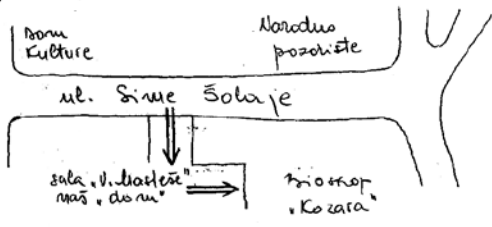
- Ранко Анђелић (KRASNODAR PRERASNOVI)
- Јојица Сарић (HARALAMPIJE NADMOĆNI)
- Џилјана Караматић (MARIJA I HELENA)
- Силвана Лукић - Силва
- Кимета Трибулица
- Меланија Трибулица
- Љејла Радаревић - Ручо
- Анђел Кучић - ~~Џеј~~ Њуби
- Владо Анђелић - Ручо
- Љубоград Петрић - Лујо

Премијерно вече на које Вас позивамо одржаће се 17.2.1973 год. и саби "В. Маслеа", са почетком у 22 сата, мјесто мале прије од мовијасејеног мањег састава. Умаријед #ВАЛА!

Испред племена Еривејца:
HARALAMPIJE NADMOĆNI
(ауторски вођа племена)

P.S.

Са ме листе лутали нажели овој мањ "дом" и који Вас позивамо уз овој позив прилаземо и сајем ми којој је јакно видјено мјесто мањег састава.

ТЕАТАР ПОЕЗИЈЕ - VESELIN MASLEŠA

је долазило до руку... На акцију сам донијела пјесме Е. А. Поа које ми је на станици у Добоју дао уредник “Паралела” - Бранко Јовановић. Стално ми је бирао наслове по свом укусу док је радио у библиотеци, тако да сам те јесени, баш на дан Кенедијевог убиства, послала у Добој, из бањалучке поште, велики тешки пакет, са четредесетак веома вриједних књига, од “Дневника једног четрдесетогодишњака” “до “Џемиље”... Волио ме је на неки специфичан свој начин и био љубоморан, безразложно... Дошао је као вихор и у Бели Поток, само неколико дана прије Андрића. Остао је љутит и устрептао пет-шест минута, тек толико да би ме видио у новој бригадирској униформи... Био је некако необјашњив, посве чудан момак, иначе несуђени поп, по жељи сиромашних родитеља... Са треће године Богословије побјегао је из Београда кад је схватио да то није његов избор... Био је врло добар критичар, па издавач, а и сам је писао пјесме. Често ме је савјетовао пред наступ како да разбијем огромну трему: само замисли да си у шуми, да рецитијеш дрвећу, а не људима... ХВАЛА МУ за све што је добро чинио за нас неуре и младе, још неоформљене људе. Још му дугујем искрену захвалност што је критички пратио свако наше словце, да не кажем књигу, објављујући свој лични суд диљем земље, по разним часописима. Био је, до рата члан УК БиХ, Подружница Тузла. Радеван и активан у родној кући у Осјечанима, све до прољећа 2006. године кад се је, из мириса мајчиног јоргована, преселио у вјечни смирај на бријегу изнад густих чаробних бреза недалеко од свога вољеног Добоја гдје је друговао, гладовао и пјевао са Касимом Дераковићем, Павлом Станишићем, али и са најмлађим пјесником Савом Петровићем... Док исписујем тек мрвице личног сјећања, односно

док путујем по маргинама пута вриједне самосвојне генерације, враћам се опет Србији, у Ниш, измождена од преживљене количине терета, до 53-године живота... Сутра почиње пјесничка манифестација “Врата Запања” и добро је што имам један цијели дан без обавеза, да се опустим.

Јадранкини родитељи су озбиљни и врло тужни људи. Чекају нас са свјежим мирисом кафе у кухињи. Мама ме одмах пита шта волим да једем. Ја се насмијешим и искрено кажем: боље да чујете шта не волим: сир “Зденка” и некухано млијеко... друго све долази у обзир...

Моја непосредност их видно зачуди па и разведри. Започе дијалог.

-Ми смо становали преко Врбаса, како то кажу у Бањалуци Дошли смо иза земљотреса, у војну зграду код Зеленог моста. С балкона смо гледали у реку.

- Тата је војно лице, појашњава ми Јадранка. Добио је прекоманду почетком 1989. кад смо дошли овдје. Само је мој брат Франц тамо остао... заувјек...

Доручковали смо одличну кајгану на празилуку, што ми је било кулинарско откриће. Уз свјеж јогурт кажем им да жалим што никад нисам свратила у ту мљекару, гдје праве тај фини сир – деликатес, а којег ја не волим зато што сам у дјетињству мислила да је то нешто дивно слатко а не слано кад ми га је на излету учитељица дала за ужину завијеног у сјајну фолију...

-А гдје то? - пита Јадранка.

- Далеко од Босне, у другој држави... Рат ме је, нажалост, затекао запослену у Хрватској. Из Бањалучке сам често путовала у Бјеловар, крај те мљекаре, у Зденцима. Увијек сам се журила у Службу друштвеног књиговодства до свог ликвидатора на шалтеру. Чим почне радно вријеме, предам кофер вирмана за обраду и чекам цијели дан да све то заврши. У међувремену, негдје пијем еспресо, ручам сенд-

вич а понекад, са возачем уђем у књижницу (библиотеку) “Петар Прерадовић” у центру Бјеловара.

- Код Бјеловара бјеше касарна ЈНА док је храбри Тепић није дигао са нашом муницијом у ваздух... Оцу се оте тежак уздах. Гледајући ме строго у очи, настави: - Мој Франц је погинуо за Републику Српску, а Србија ври... Ја се изненадих као тотална незналица јер нисам имала појма шта се збива.

- Не зна се ко ће преживјети Косово и Метохију... Данаима дижу искусне момке, резерviste, да земљу бране... Шиптари су почели рат, ја знам, драга моја пјесникињо, са смрском срчком у српском дупету још за вријеме Тита, а сад су, наоружани до зуба, стигли до вјековних светиња, пале манастире и ломе крстове, убијају све редом подржани хуљама бјелосвјетским, али и олошем домаћим... све, мимо закона. Е, да сам бар мало млађи, нека сам пензионисан, стигао бих ја до Боре и Рамиза, и њих, од убица. , да браним...

Мајчино блиједо лице облише крупне сузе. Ја се згрчих као да су моје.

Јадранка схвата ситуацију и опомиње да је већ врућина и да морамо кренути у град. Око мене се окрећу зграде. На улици је питам гдје је радио Франц. Кад је рекла у малој Привредној банци, сјетила сам се тог момка. Више пута смо попили кафу заједно са мојом другарицом... Одједном сам схватила како сам се нашла на листи Јадранкиних званица. Сјетила сам се и њене пјесме браћу објављене у Гласу... Кажем јој а она сестрински почиње да плаче. Сједамо на прву клупу и кад се смиримо пожелим да ме води у позориште за дјецу. Тамо ради мој друг Милорад Берић. Он ће ме утјешити веселијим разговором, надам се. Дуго се нисмо видјели ни чули. Ћутке стижемо до лијепо фасадираних зграда. На закључаним вратима читамо обавијест: Колективни годишњи

одмор траје до 10 септембра... Насумице идемо улицом све до Нишке бање. Објекат је руниран споља, врло тугаљив... Немам воље да уђем, рат нас је свуда у Југи исцрпио психички и материјално. Осјећам се лоше. . Јадранка ме пита ко је Берић; каже да не стиже у позориште јер баш свашта ради, од касапнице до тржнице, ринта јер нема сталног запослења, а татина пензија је одавно недовољна за сву фамилију.

Погледам је испод ока онако сићушну и несрећну па јој, упркос свему, причам о свом другу из Бањалуке... Уписао је факултет у Београду када смо ми чистили разне земљотресне рушевине. Дипломирао је и остао у Србији. 1973 године био нам је гост у "Веселин Маслеша", послје рушења зграда Гимназије и котела "Босна", када су многи емотивци плакали. Милорад Берић је режирао први путу животу прву драму Ранка Прерадовића: "Епихебејци на кољенима". Сеансу је аутор смјестио у празну гробницу. Текст је невјероватан, свјеж; музику је изабрао Љубомир Радовановић – Таба. Глумци су сви млади. Из нашег Народног позоришта: Бошко Ђурђевић, Војислав Војо Шакић, Љиљана Марјановић, Силвана Мусић-Силва, Кимета Бибуљица, Мерсија Бибуљица, Жељко Пуцаревић – Пуцо, Хуберт Куфнер – Хуби, Владо Дрљача – Паћко и Милорад Петрић – Мишо, (неки су чланови Театра поезије). Они глуме племе Епихебејаца чији је духовни вођа Харалампије Надмоћни. Главни лик је ипак КРАСНОДАР ПРЕКРАСНОВ, непоколебљиви момак, уз Марију и Хелену... Плакат је осмислио пјесник Сакиб Салама, премијера је одржана 17. 2. 1973, у 22 часа. У улици Симе Шолаје, између "Нашег Дома" и бископа "Козара" у сали "Веселин Маслеша". Аутор Ранко Прерадовић на премјеру стиже у униформи војника, из Бео-

града, скупа са редитељем Милорадом Берићем. Публика је представу френетично поздравила, нешто посве ново опет је заталасало Бањалуку у обнови, сви смо одушевљени, ја, можда, највише...

Јадранка се нагло заустави: ВИДИ! и ухвати ме испод руке... Гледамо обе у најтужнији и најчуднији споменик на свијету, заклања нам видик... Од 950 лобања српских јунака изгинулих на Чегру код Каменице 1809. године Турци су озидали ЋЕЛЕ-КУЛУ - на путу према Пироту - оставили су нам свој најзвјерскији траг, за опомену. . Више десетина лобања пропало је временом под отвореним небом Србије, али оне читаве, језиво, као скамењене гравуре са отворима, истичу коштану цјелину. Од тог призора отежа ми глава, заболи као никад прије. Повраћало ми се и морала сам попити таблету. Сјеле смо у кафић и више ме ништа није интересовало, ни музеји, ни паркови, ни Нишава у Нишу... По глави су ми гмилили невидљиви мрави, а у мисли ми се јави бригаир Јоргић који је са градилишта често бјежао према Авали да сакупља празне патроне... Мислили су да је лијен а ја тек сада вјерујем да није, јер ко зна колико је испаљено патрона од разних нападача на земљу Србију. . Треба СМРТ да умре у Србији, а никада више онај ко је брани... мрмљам у браду.

. Јадранка ми је уцједила мало лимуна у горку кафу и дала да попијем када нам је пришла новинарка из Радио Ниша. Њен парфем ме је чудно запухнуо док смо се упознавале и благотворно ме освјежио. Или је то био мирис лака за косу, не знам. Позвана сам на гостовање на радију прије отварања манифестације. Дошла сам по договору и цијели сат смо врло лијепо разговарале. Та пријатна млада жена рекла ми је да је побјегла у Ниш са породицом из Приштине прије чети-

ри мјесеца. Одмах сам је питала за пјесникињу Даринку Јеврић. Дара има другарицу Митру, дуго се знају, каже ми. Тврдоглаво се брани и све трпи, а одавно не ради. У "Јединству" вам је давно објавила кратку причу "Еминин балкон" која ми се јако допала. – Знаш... та прича ми је награђена 83-ће када је Дара била гост Кочићевог збора. Збунила нас је када је поздрављајући публику рекла да у Приштини откопавају српске гробове ноћу и ваде кости најмилијих... Тај страшни хорор-призор, нисмо лако могли тада замислити, а данас? Он је ситница у односу на оно све што нам се догађа/ло од деведесетих, у кући и око куће. И дај Боже, да лудило рата прекине свуда и заувјек. .

Лаже о нама, претјеране и синхронизоване у разним свјетским медијима довешће у Србију човјека, писца и индивидуалног посматрача догађаја о којима ће писати реално у својим књигама. Упознала сам га 1997. у БиХ. У Бањалуци је био гост код Младена Шукала на трибини Банског двора Пут га довео нама као и у Србију због крвавих сукоба на КиМ. И темпираних иних лажи које главе одсјецају Србима. И сваком другом ко лажљивцима није близак. Добрано је ЛИНЧ лично искусио. Срећа, што није посустао ни он ни његово перо... Еее, он ће лани добити заслужену награду за књижевност и биће наш други Нобеловац који је истином о Србима, у својој литератури, спасао чест и образ оклеветаног малог човјека Ви већ знате да је ријеч о свјетском књижевнику Петеру Ханткеу којег ће нека друга дјевојчица ускоро гледати у Србији с дивљењем као ја, својевремено, Иву Андрића.

Стевка КОЗИЋ ПРЕРАДОВИЋ

Књиге

ПЈЕВ ДУШЕ

(Ранко Рисојевић, Анђео у дворишту,
Арт принт, Бања Лука, 2020)

Пјесници мисаоне лирике, а таква је, углавном, поезија Ранка Рисојевића, своја размишљања о животу и смрти желе да подијеле и са читаоцима, на шта нам указује и збирка пјесама с необичним насловом „Анђео у дворишту“.

Толстојеве ријечи: „Кад човјек почне да мисли, он мисли о смрти“, могле би се везати и за Рисојевића (1943), који у овој збирци „прелази“ животни пут од дјетињства до садашњих, зрелих дана.

Предговор овој књизи, под називом „Гласник снова о вјечном“, написао је Мирко Вуковић који је за овај „Избор из духовне поезије“ изабрао и пјесме, те нам је указао на податак да је Рисојевић рано остао без оца, што ће се одразити на његов живот. Вуковић пише:

Да резимирамо и све сведомо на један основни кроки: посмрче, дијете рођено након очеве погибије у Другом свјетском рату у својој пилећој рањивости трага за очевим, и стиже до ОЧИН-СКОГ лика. Дакле, та потрага за физичким оцем сасвим природно интендира ка откривању, или ти досезању, Онога коме се обраћамо са Оче наш (ево још једне церебралне дословности!)

Амплитуда, очигледно је, води од физичког ка духовном, од тварног ка надтварном – директна линија Рисојевићеве потраге за оцем води од личног (биолошког), до заједничког. Пређени пут „од тачке А до тачке Б“ је, заправо, садржај ове књиге.

„Анђео у дворишту“ полази од Рисојевићевог дјетињства и централне фигуре његовог оца, али су ту и остале личности важне за њега: мајка, баба, стриц Млађен и др.

Први циклус под насловом „Све почиње као болест, из немања“ отвара се пјесмом „Јад“, у којој Рисојевић започиње свој пјев ликом дјечака на утрини који „чека божију ријеч“, али нигдје ни гласа, ни шума. Остаје само питање: „Зашто се није јавио, зашто ме је оставио?“ Очев лик се сублимише у Бога Оца јер оба остављају дјечака без одговора.

Усамљеном дјечаку се привиђа да је видио анђела (пјесма „Анђео у дворишту“) јер је свуда око њега пустош („сви отишли, свиње угинуле од куге / кокоши се скочањиле у мраку своје смрти, једино би анђео могао сићи / у барицу гдје одмараш боса стопала“). Дјечак који је тешко живио у дјетињству, носи ожиљке таквог немања јер: „Све почиње као болест, од немања“. („Прољеће“)

Али у дјечијем животу свијетла тачка је мајка која „отвара пуко-тине у мраку / кроз које из озона / куља спас“. („Мајчин глас“) Овај лик израста и из призора баште и јавља се у дјечаковој свијести, кад она „полегла по гредици“ посматра и додирује биљке које клијају („Клијање“).

Мајчин лик дубоко је урезан у пјесниковом срцу и у пјесми „Тамо“ види је како плете „смањена уз прозор“. Мајка је симбол стамениости породице, кућне „ушушканиости“, мирног живота.

Дјечаку остаје у сјећању догађај у коме и сам учествује („Стриц Млађен прави веранду“) као и лијепи тренуци слушања радија („Радио“).

Иако се чини да се прилике у породици смирују и живот добија пунији смисао, догађај који потреса све укућане, а посебно дјечака, је бабина смрт.

Описи баке дати су маестрално: „Малена као посљедњи уштипак / смежураног лица и руку / негдје затурена у кревету / да је смрт не пронађе“. Али смрт је ипак стигла. Ванредно успјела слика старице – пјесникове баке из реалног прелази у неки мистични вид: „Усред љета видио сам / подземне воде у гробу / дебео снијег посвуда / и њено лице у прозору / уоквирено бијелом марамом / само мени насмијешено“. Крај пјесме је у дјечаковој (пјесниковој) емоцији: усред љета / цвокоћући од хладноће / зариио сам главу у јастук / одвојен од свијета пуног мана“. Ова пјесма, („Бабина смрт“) једна од најимпресивнијих у збирци, јер краткоћом форме и економичношћу израза, лаганих преплетаја видљивог и нестварног, уз снажну експресију поетског израза, доприноси квалитету књиге.

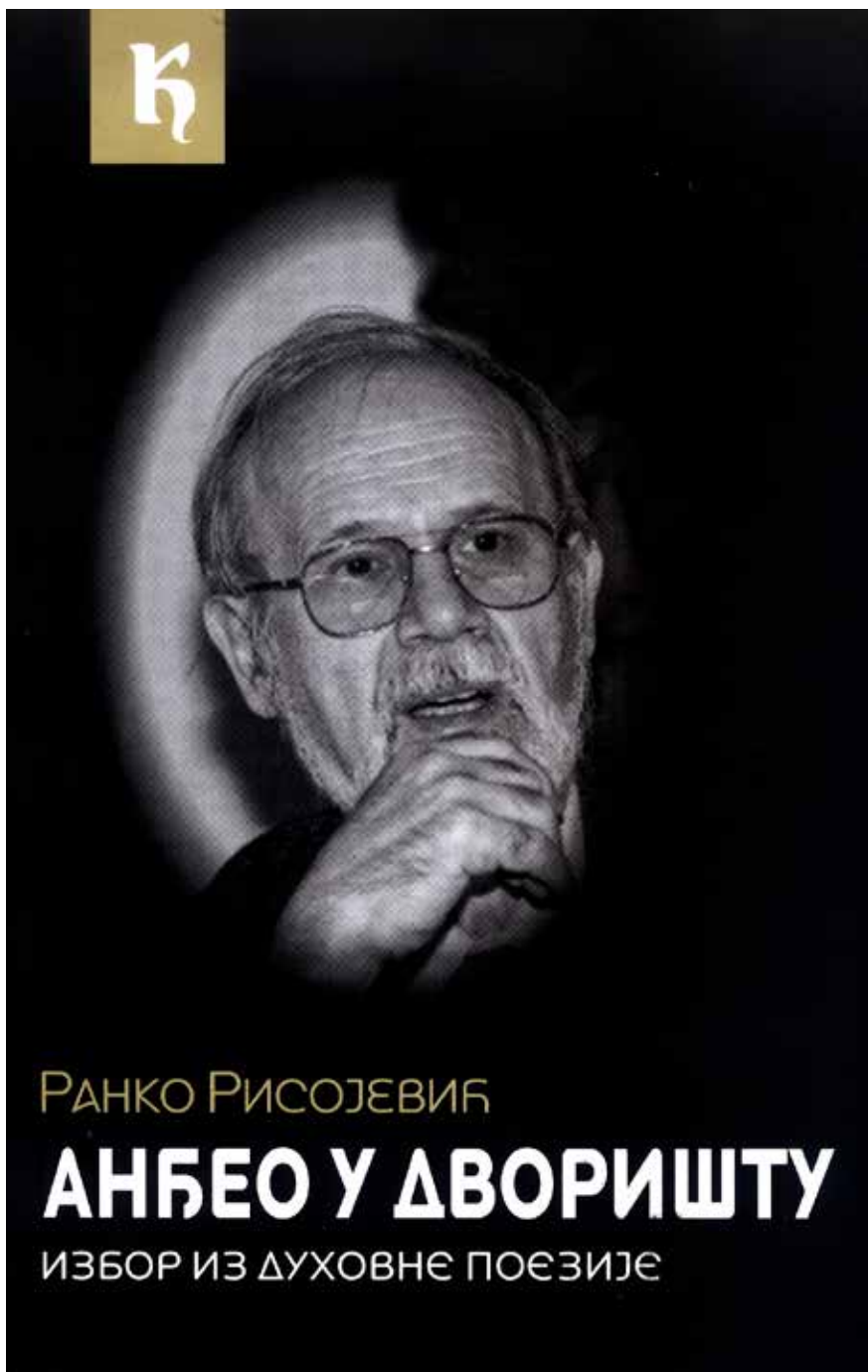
Каснији животни пут пјесника доводи до размишљања о животу, о смрти и човјековом битисању уопште. „Смрт стоји као капија...“ записа Андрић и мисли о њој велика су преокупација и Рисојевића. У жељи да спозна тајну живота (и смрти) пјесник, немајући оца као неког старијег и искуснијег, приклања главу ономе на Небу с питањем: „Није важно да ли ме видиш, Ти, бескрајни, /// Није важно да ли ме чујеш, пуног једа“. Дијалог са оним Горе оставља многа питања отвореним, али наслов пјесме „Заиста ми кажеш“ потврђује пјесникову везаност за оног који је над нама.

Пјесма „Ти знаш да ли је готово, Господе“ оличава „развојни пут“ пјесников од година сазријевања до садашњег, зрелог доба. „С двадесет година, видио си јасно, готово је. / Без свијетле перспективе, која ти није обећана, / // Господа ниси знао...“ Пјесниково ин-

телектуално sazријevaње ишло је уз Демокрита, Рилкеа, а посебно Паскала који му је „рекао“: „Уђи унутра, дубље до мене, Види Христа... Има једна сјенка, нека то буде твој Исус... Да њен сјај обасја твој очај и нађени спокој!“ Тако тежњу за успињањем навише Господ му усмјерава на њега самог, да „рудари“ у својој дубини „која није дубина, него само привид“. Слика очинског бића, реалне стварности, кад изгледа да је „готово, да не може потрајати“ преточила се у слику Господа у чијим рукама је крај.

Господ је тај који све даје (или узима) човјеку, али му није дао вријеме: „Само је вријеме Свевишњи оставио себи, / Да неумољиво цури и да се не враћа“ („Вријеме које ти је дато“) У пјесми „Пјесникова молитва“ пјесник моли Господа да га ослободи мудрости која га је само „до сумње довела“ и док су му снови покидани, јава растресена, за шта год се ухвати „све је ломно и нестварно“. / Пјесма се завршава ријечима: „Све ми узми, Боже, све што смета / да чујем Твоје ријечи којима ме кориш / показујући смисао овога мога бесмисла.“ Док ће у „Молитви који иду својим путем“ Рисојевић упутити молбу Господу да сачува људе „такве какви јесу“, у пјесми „Други глас“ замолиће Господа да му се јави, да би га спознао и само осјетио његово присуство: „Не и да разумијем, не и да схватим. / Само да осјетим, било како, ухваћен. / Гдје си? Прије него што потпуно нестанеш, / без трага, без одјека, без свједока!“

Пјесников дијалог са несазнатним и непојамним наставља се и у пјесми „Небесно, небесном“, у којој истиче питање: „Шта је онда тамо, овамо, горе, доље, шта?“ Пјесникова запитаност пред тајнама живота је све већа, па и кад испјева пјесму химничког заноса, он не може да не устврди: „Шта год да такнем, све је кост и лед, / све шиљак и оштрица, до срца мог што посустаје („Химна сунцу“).

Пјесниково трагање за смислом могло би се подвести под наслов пјесме „На путу ка Голготи“. Пјесма почиње ријечима: „На путу си, кажеш, према невидљивом. / Не знаш колико дуго и која је то стаза којом идеш.“ Пјесник истиче да је напустио уобичајени начин живота јер су пред њим „вјечна питања“.

У „Три псалма с мотом из 43. Псалма Давидова“ пјесник се обраћа Господу у жељи да о чува његов народ (Први псалам), затим жели да једино мишљу на Господа буде ослобођен „сумње и бола“ (Други псалам) а у Трећем псалму истиче: „Све мирнији, по-

гледам према души“ тражећи тако смирај пред Творцем који води ка невидљивим вратима.

Рисојевићу смета претјерана идолатрија те указује на претјеривање у односу према Господу јер: превише је „великих ријечи“, празних смислом, превише дитирамба у част „бездушних владара“. На све то треба да падне „кап благослова“ Господова.

Док је на почетку ове књиге пјесма „Сам“, чија је поента у ријечима: „Јесам ли икада / за јединог свједока / вјечност звао?“ на крају књиге је пјесма „Оче наш“ са поднасловом: „Слободно читање једног лаика“ у којој је

разгранат текст „Оченаша“ и мисли изложене у њему.

Поред низа пјесама које нису споменуте, треба издвојити једну а то је „Гдје си, Павле“, посвећену „Сјени блаженопочившег патријарха српског Павла“. Пјесма се одликује дубоким пијететом који пјесник осјећа према покојном Патријарху, кога „слика“ као човјека „који је ишао својим путем“.

Ванредно преплитање конкретних и апстрактних сцена, уз крајњу лапидарност израза, доводи до успјешности ове поетске цјелине. У слику сахране, којој присуствују званичници „у црним одијелима“ који дођоше „по дужности“ и оним са златом на „одеждама црквеним“ „улијеће“ и она с марамом, „која се проби између политичара и владика, / Бог зна како, / И цјелива лијес, одјежду, руке“

Попут Веласкеза (и многих иних) који и сами себе стављају макар у крај слике, и Рисојевић „убацује“ себе у ову сахрану, али на веома необичан начин. Пјесму почиње ријечима: „Хтједох и ја, неприсутан тамо, / Да се увјерим у слике којима сам сам био преплављен / Од јутра до вечери, све тако, до овог часа, / Када одјурих тамо, мада сам остао овдје.

“ Овај крајњи стих је изванредно дат у повезивању умишљеног и стварног. Та фикција долази до изражаја и на крају пјесме: „Сам се нагнух да видим је ли то Он, / Плашећи се да ће бити неко други. / Већ су ме хватали за одјећу, / Вукли да се одмакнем, кад угледах све јасно - / Нема га ту, нема, отишао је сам, на свој начин, / Пјешнице до манастира, гдје ће да их сачека, / Онакав какав је био и какав ће заувјек остати, / Не у Раковици, него у молитвама смјерних. “

Збирка Ранка Рисојевића „Анђео у дворишту“ представља пјесникова промишљања о животу и човјеку, о смислу живота и о опредјељењу за Господа који је у пјесниковим мислима оличење и његовог (рано изгубљеног) оца, али и Оца цјелокупног човјечанства. Све су ово разговори са душом која га води ка Вјечном животу.

Може се рећи да је овај Избор из духовне поезије Ранка Рисојевића резултат дубоког промишљања, слагања коцкица ријечи у лево коцке цјелине која је преплетајима стварности и маштарија обасјала чудесне стихове ауторове и свијести и подсвијести. Збирка се одликује и низом пјесама са ванредним

описима природе, дочараним специфичним појединостима оригиналног погледа на свијет.

Иако мала формом, збирка садржи 79 пјесама, подијељених у 5 цјелина које имају необичне наслове: „Све почиње као болест, из немања“, „Постоји мјесто, трен, тачка“, „Удјени се у мене, непотрошива нити“, „Пријањати, преко бола, уз плавет“, „Ако и ћутим, бројаница цвили“.

За свој досадашњи рад Ранко Рисојевић добио је низ награда, од којих издвајамо: награда „Лазар Костић“, награда Удружења књижевника РС, Подружнице Бања Лука, затим „Печат вароши сремско-карловачке“, награда „Скендер Куленовић“, награда „Бранко Ћопић“, Српске академије наука и уметности, награда „Кочићева књига“, те „Кочићева награда“ за укупно стваралаштво. Овај избор из Рисојевићеве духовне лирике потврђује нам да су све ове награде, као и низ других које нисмо споменули, свједочанство о једном од значајних писаца нашег времена.

Мр Љиљана ЛУКИЋ

Мале ствари

Морам да пјевам о малим стварима,
јер су оно те које су нераскидиве,
и чине нашу стварност,
у којој смо оно што смо:
свакодневни сљедбеници
једног ритма или крвотока живота,
овисно, о потребама или навикама.
Нису ли управо мале ствари наша средства,
којима се боримо против празнине,
и без којих би били мука и своја пустиња,
а наше постојање, постојање без смисла?!
Нису ли мале ствари насушне и незамјењиве,
као што је то, рецимо, само дисање,
непримјетно, али најважније:
нису ли мале ствари темељне,
и исходиште за све велике ствари?

Монолог пјесника

Случај је хтио да будем пјесник,
И сада сам овдје,
осуђен и распет између себе и стварности.
Ненадокнадив код свога губитка,
а у свом несхватљивом положају,
да именујем свијет без љепоте,
да ускрсавам непостојећег бога,
да опјевам љубав која је мртва,
да свједочим пред слабом духом времена,
да пишем умјесто да живим,
да живим тек пошто пишем,
да жалим себе у прогонству,
да се заносим тлапњама.
Или да постојим тобож за бесмртне дионице.
Узалуд.
Збиља могу једино да ћутим,
овдје, гдје се не може живјети,
овдје, гдје несхваћен и одсудан
морам да умрем.

Ратко ЂОГАТОВИЋ

Одржана прва промоција романа првијенца "Пуковник Лудог Коња" Боре Јанковића

Зелениковац из романа и у ова пандемијска времена

У суботу 28. 11. 2020. са почетком у 20 часова на Зеленковцу у умјетничкој галерији "Зашто није отишао Боро!?" одржано је прво промотивно појављивање романа „Пуковник Лудог Коња“ аутора Борислава Јанковића, издатог од стране Књижевне заједнице „Васо Пелагић“ из Бања Луке, Прилагођено новонасталим условима о књизи је, у потпуно опуштеној атмосфери говорио сам аутор. Након увода и прочитане рецензије настала је допадљива комуникација са публиком чиме је садржај романа приближен присутнима. Поред тога, организован је директан пренос уживо путем интернета те је и на тај начин укључен већи број заинтересованих. Промоцију је подржао и потпуно акустични двојац Алекса Јанковић и Радован Џелетовић из Бања Луке. Техничку подршку овом догађају пружио је Мартин Ворбиј из Холандије који управо на Зеленковцу припрема нови пројекат под називом "Артистс ин резиденце". Аутор „Пуковника Лудог Коња“ је био посебно надахнут и усхићен у амбијенту који је сам смислио, па га и у роману описао, онај исти сликар и чувар дуге традиције, бунтовник и уклетник, Борислав Боро Јанковић

- Било је то као неко ново рађање, након мукотрпног рада у зачараном руднику сребра. Мој живот је заиста био као на филмској траци, пун драме, емоција, мучења, рађања и обнављања. Сретан сам да је сад, заувјек забиљежен и да има шансу да се повеже са животима и размишљањима читалаца. Пуковник то сам и ја и свако ко чита. Луди Коњ је живот око нас. Живот нам је оно највриједније

што имамо. Стога га морамо пазити, његовати, развијати и живјети и у најситнијим дјелићима времена. Необјашњив је осјећај кад се нађеш у директном контакту са читаоцима и конзументима литерарног што си им лично изложио. Осјећам да ме је то вече обузело надахнуће, нада и небјашњиве емоције као никад до сад од оснивања галерије 1988. године. Посебно сам осјетио слично расположење код присутних што је давало већу снагу и значај овог догађаја “

Видео пренос промоције је више пута реемитован са много коментара из разних крајева свијета. Књига се налази у лаганом ходу ка читаоцима. Тренутно је доступна у Бања Луци у књижари „Култура“, кафе бару „Еклектик“, антикварници „Рамајана“, те у Мркоњић Граду на неколико дестинација. Планирају се даље нове промоције и нови путеви књиге ка читаоцима.

С. К.

НА ИЗВОРИМА НЕЗАБОРАВА

(Драган Глоговац, „Задужбинар“, Друштво библиотекара Републике Српске, Вишеград, 2019).

Стара је животна истина да свако зло има своје добро. Егзодус Срба из Коњичке жупе у последњем рату (ратови, нажаљост, никад неће бити последњи!) разасијао је ове страдалнике по многим дестинацијама широм Европе, па и даље, нудећи им просјачки штап да траже кору хљеба и било какав кров над главом. Но, ови се горштаци нијесу мирили са таквом судбином, нијесу прихватили ничију садаку. И у данима, који би за многе били безнадни, ови су показали снагу духа, чврстину карактера, спремност да се са свим недаћама ухвате у коштац. У новим средима су често стали на тврдо тло, увријежили свој коријен у земљу, антејски се везали за њу и убрзо те новозасађене младике дадоше плодове.

Судбинска игра премјести Драгана Глоговца из Коњичке жупе у Вишеград. Да не би тог расељавања, српска књижевност би данас била сиромашнија за једно изузетно вриједно дјело.

Вишеградске љепотица и Мехмед-паша Соколовић добише у Глоговцу мудрог памтишу, инвентивног трагача за истинитим чињеницама, надахнутог и суптилног приповједача. Доби и српска књижевност захвалног културног посленика, који веома успјешно скида скраму заборава са дјела и личности које се не смију заборавити. Богумил, Тројада, Захумници, Задужбнар... само су нека од Глоговчевих историјских дјела. Кажемо-историјских, мада би правилније било рећи да су то лирски протоци кроз историју. Сустрет науке и најсуптилније умјетности. А овај аутор је веома зналачки, са наглашеном емотивношћу, без које се и не може говорити о оваквим личностима и здањима, успио да ове двије творевине споји у једну цјелину. Нешто

попут она два „стуба“ („Књига дневника лијевог и десног стуба“ у његовом круцијалном дјелу „Задужбинар“, које је већ доживјело друго издање. Убијеђени смо да ће их бити још!

„Задужбинар“ је сага о Вишеградском мосту, о Мехмед-паши Соколовићу, Великом везиру код тројице турских султана, али, нада све, о великом човјеку, располућеном и разапетом између хришћанства и ислама, али и уједињености тих антагонизама у себи. Чудно је каква је снага била у том човјеку да буде први до султана, велики ратник и освајач, дипломатски преговарач када је то било потребно, на једној, и хришћанин у души, истински заштитник вјерника из чијег је крила насилно истиснут, на другој страни. Успјесима у ратним походима Османлија, као пандам је постављао бројне задужбине за народ из кога је истићен. Мостови, цркве, путови, чесме... су материјални поклон своме народу. Међу њима је свакако величанствена Ћуприја на Дрини, за коју је Паша ангажовао најпрестижнијег и најпознатијег архитекту у Царевини Анадолца Коцу Мимара Синана. Улагао је овај задужбинар сво своје богатство (процјењивано је на 18 милиона дуката) у добробит свога хришћанског народа. Но, највреднији је духовни поклон који је даривао Србима обнављањем Пећке патријаршије и проглашењем свога брата Макарија за патријарха.

За људе, какав је Глоговац, који копкају по историјским чињеницама, који трагају за документима, који не препуштају ништа случајностима, каже се да су научне кртице. Уистину, сваке похвале је вриједна упорност овог аутора, коју је показао и у осталим својим дјелима, а не само у „Задужбинару“. И свугдје

наука и умјетност. Историја и поезија у прози. Позивајући се на историјска факта, аутор не одступа од начела-sine ira et studio, не допуштајући да било што измакне његовој научно-умјетничкој акрибији. Доказ томе су и својеврсни анекси, додаци на крају дјела (епитаф о Мехмеду у Стамболу, записи сарајевског пјесника Нихадија из 1571. и 77. године на вишеградском Мосту...).

За ово дјело оправдано можемо рећи да је лирска проза. Ту прије свега мислимо на изузетно богат језик, на веома срећну укомпонованост изворних турских лексема тамо гдје је требало показати познавање и ислама и државног устројства Турске царевине. Посебну похвалу завређује композиција дјела, веома вјешто вођење напоредних и радњи и личности, увођење епизодних ликова и догађаја везаних за њих (Рачунџија, Првослав, Мирослав, Газда, Свештеник...).

Аутор је пропратио живот малог Баја из Соколовића од његових дјечијих игара и радности, преко одвођења у кошарама на коњима до Стамбола, укључење у јањичарски живот, до војних напредовања, ратничких похода, махом успјелих, те највишег звања у Турској- Велики везир. Нажалост, а што често бива, његов успјех је пратила завист оних који су га окруживали. Њиховом „заслугом“ овај велики војсковођа, задужбинар и превасходно човјек завршио је живот подлим убиством које је починио један дервиш, по наговору искомплексираних паша. Но, остало је његово дјело да живи. Остали су бројни споменици, али и захвални књижевни посленици који не дају да се заборава Мехмед-паша Соколовић.

Међу тим захвалним посленицима је и Драган Глоговац.

Момчило ГОЛИЈАНИН

Ђорђо / Душан

Прије прошлог рата познавао сам једног Црногаћу који бијаше камено-резац, ловац, а и сеоски женскарош. Имућан и помало чудан... јер, хтио је направити генералну пробу своје сахране. Смислио је и сценарио... Док маса „ожалошћених” озбиљно једе и пије, он из прикрајка пажљиво; гледа и слуша... Занима га, ко је најжалоснији. Ко то тамо глуми.

Не знам, да ли је чуо за израз: бизарно.

Иначе, имао сам несугласица с њим. Наиме, наговарао ме да гласам за Анту Марковића а ја сам сумњао у тог Хрвата који је митинговао на Козари – том синониму страдања српског народа. Ђорђо, рече, као да није Србин: „Нека се стиди сваки онај који хо-да по овој црној земљи, а не гласа за Анту!” Видио је, узалуд говори и повика: „Ми, морамо...” Прекинем га: „Ништа се не мора – само се умријети мора.”

Што се тиче Анте, касније ће се испоставити – био сам у праву.

...

Често пијем кафу или чај са Душаном, којег су у Бихаћу друкчије називали... Није ми род, а ни помоз Бог. Како би рекли стари људи.

Када је почео прошли рат, он, премда бијаше академски умјетник – узе пушку у руке.

Знао је, скривану, истину: „Почетком Другог свјетског рата у Бихаћу и Гаравицама убијено је петнаест хиљада Срба. Овим злочинима настављен је континуитет усташке идеологије – једну трећину Срба покрстити, једну побити а једну раселити. Некадашњи комунистички систем успоставио је систем заборавља злочина над Србима, рекавши да су то жртве фашизма, иако су усташе – Хрвати и муслимани и у Бихаћу побии Србе, Јевреје и један број Рома.”

Нажалост, Душан је на дједовини остао без ноге.

Послије рата, отишао је у Бихаћ гдје наиђе на познаника који је некад био муслиман а сада је Бошњак. Овај једва дочека, да каже: „Селам Алееекијум... Ето, Душкић, шта си ти добио од рата? Ништа! Изгубио си ногу... А види мене...” Смије се и весело поскакује, нарочито на оној нози коју Душан нема. Није много чекао на одговор: „Слушај ти, ја нисам ишао да нешто добијем – а ни да изгубим. Нисам ишао на тебе – него сам бранио своје огњиште!”

Касније, тај „веселац” оболи од дијабетеса. Остане без једне па и друге ноге.

Душан га је надживио... али, остао је и без огњишта.

Узнем мобилни и назовем Душана вајара. Знам, његов телефон оглашава се пијаним баритоном: „Душане, пробуди се... ха, ха, ха...” Убрзо чујем глас као из каце, уз то неиспаван и уморан: „Ало, ко је то?... Ви, вјероватно требате Душана... Ја сам његов брат... Да, брат. . . Дошао сам у Бањалуку, јер, Душан је умро!”

Удари ме то, к’о гром из ведро неба.

Сјетим се нашег задњег сусрета...

Душан је пио чај, а ја кафу без шећера. Прије него што ћу кесицу шећера ставити у џеп, погледам је. Видим црно-бијели лик старца, а испод њега црвеним словима пише PANTELIJA IS NOT DEAD.

Поред нас су слике јунака из филма „Маратонци трче почасни круг”.

Лијеп дан кварила је Душанова меланхолија. Ништа га, под Богом милим, није интересовало. Чак ни Ђоковић. Покажем слику недовршене скулптуре од отпадног жељеза и упитам га за савјет – како да је завршим. Он се наљути: „Само ради... ја сам имао хиљаде идеја!” Вјероватно је видио у мојим очима разочарење, јер рече: „Штошта ме жуља, а највише протеза.” Негдје сам прочитао: „Депресија је немогућност стварања будућности.” Посумњам и у анксиозност и ПТСП, па покушам наставити разговор... Причам вице, шалим се – највише на свој рачун. Узалуд ми труд. Док сам, уз извињење, прелиставао штампу – он је чешкао дугу сједу браду, одсутно гледао у небо и ћутао. Као да није био ту.

Сјетим се... Ђуриног, Јевташа...

Глас из мобилног понавља, већ речено... али, оштријим тоном. Као, кад се сумња у лошу везу или слух. Посумњам и ја... Одлучим, да га прекинем грубо: „Слушај... поздраву Душана! А кад се видиш у огледалу, реци, живот је лијеп! Додај: Волим те!”

Видио сам на ВМА ратника који није имао ни ноге ни руке, а радовао се сваком новом јутру...

Старица Живана самује у попаљеном селу поред Братунца и моли Бога да што више поживи како би на гробљу упалила свијеће...

PS: Огледало – препоручују и психолози. Дobar је чај од кантариона, валеријане...

Живот није генерална проба, него премијера.

– Идеш ли, роде?!

(из романа у настајању “Опставање”)

Милорад ОСТОЈИЋ

Esej (2)

FENOMEN RELIGIJSKE SVIJESTI U FILOZOFIJI ERNSTA BLOCHA

O kakvom je ulasku riječ? Odgovor na ovo pitanje može nam pružiti samo ponovno iščitavanje značajnog mjesta iz "Druge knjige Mojsijeve", mjesta u kojem se opisuje susret Mojsija sa bogom, prikazanog mu ga u obliku gorućeg grma kupine. Tada bog upravo naređuje: "Sada hajde da te pošaljem Faraonu, da izvedeš narod moj, sinove Izrailjeve, iz Misira" (Izl. 3, 10). Ali, sad Mojsije, pošto je čuo božiju zapovijest, iznosi najveću prepreku njenom ostvarenju: nepovjerenje naroda u jednog bezimenog boga, naime, on kaže, u stvari, pita, možda, čak i provocira: "Evo, kad otidem k sinovima Izrailjevim, pa im rečem: Bog otaca vaših posla me k vama: ako mi reknu: kako mu je ime? Šta ću im kazati? (Izr. 3, 13) U odgovoru Jehovinom, koji je potom uslijedio, Bloch otkriva samu budućonosnu osu Svetog pisma, otvorenu mogućnost drukčijeg pristupa, čitanja i razumijevanja eshatološkog smisla. "Ja sam onaj što jeste. I tako ćeš kazati sinovima Izrailjevim" (Izr. 3, 14). Mešutim, Bloch u odgovorenom: "Ja sam onaj koji jeste", u tom prezentu, otkriva novu mogućnost čitanja- mogućnost koju gramatička struktura rečenice dopušta: "Biću onaj koji ću biti", taj futur obećanja prosijava kroz cijelu Bibliju, mukotrпно se tek ponegdje probijajući na površinu. "Biću onaj koji ću biti", za Blocha postaje nagovještaj biblijske ontologije još- ne- bića, nagovještaj onoga Kamo koje više nije negdje u prostoru pustinje, već u vremenu koje se dovršava. Taj božiji iskaz ispunjen najavljuvanjem sebe u budućnosti, predstavlja istovremeno i raskid samog Jehove sa svijetom postalim i završenim, predstavlja sumnju u valjanost takvog svijeta, ali- što je i najvažnije- potpunu otvorenost

prema svijetu koji se obećava i koji dolazi iz perspektive budućnosti.

Prvi proboj te moguće budućnosti u Bibliji zbio se svakako simboličnom ulogom zmije u raj: tu je čovjek prvi put pokušao postati „punoljetan“ kroz suprotstavljanje zakonu- zapravo, zabrani svojoj samospoznaji: "I zaprijeti Gospod Bog čovjeku govoreći: jedi slobodno sa svakog drveta u vrtu; ali sa drveta od znanja dobra i zla, s njega ne jedi; jer u koji dan okusiš s njega, umrijećeš" (Post. 2, 16 – 17). I tada, poslije te zabrane na scenu stupa „Svjetlonoša“ u obliku zmije koja koliko zavodi isto toliko, ako ne i više, budi: "nećete vi umrijeti, nego zna Bog da će vas se u onaj dan kada okusite s njega otvoriti oči, pa ćete postati kao bogovi i znati što je dobro i zlo" (Post. 3, 4 – 5). I, upravo tu, na tom mjestu, uočava Bloch, treba kritički izanalizirati značenje teksta: jer kakav je grijeh htjeti postati poput boga (ili bogova?), i razumjeti razliku između dobra i zla? Zar upravo to nije prvi i posljednji cilj svakog vjernika: svoje misli i svoje djelovanje, potpuno i bez ikakvog ostatka, uskladiti sa božijim, sve do totalnog identiteta? Izgleda da nije, bar tekst Pisma to ne dopušta, iako bi vjerovatno mnogi pobožni ljudi smatrali prije „istočnim grijehom“ čovjekovo odbijanje da postane poput boga znajući razliku između dobra i zla. Sami Adam i Eva su prije kušanja ploda sa drveta saznanja bili tek dvije puke životinje, samo životinje koje svjesno govore, u božjem vrtu. Dok su poslije spoznaje dobra i zla napustili taj vrt kao ljudi: "Slobodarski je sjaj same stvari", reći će Bloch " , upravo na tom mjestu u Bibliji najlošije prikriiven, jer zabranjeni plod koji otvara oči ne raste kao bunika, nego izričito na stablu spoznaje koje je 'za mudrost

poželjno" (Bloch, 1986a, str. 75). Tako zapravo počinje podzemna struja u Bibliji, jedan neugasli napor za sticanje što više svjetla u glavi, umjesto šuplje, životinjsko- ropske poniznosti, jedan, upravo ljudski zahtjev za moralnošću i grijehom, nasuprot nevinosti koja niti išta smije niti može. Uz pomoć zmije čovjek je spoznao svoju ljudsku otvorenost da čini grijeh, ali i da zna da je grijeh počinio, što je nužni preduslov za moguće činjenje dobrih djela, i za spoznaju da su ona dobra i moralno ispravna. Scena sa zmijom je, možda više nego bilo koja druga, veličanje čovjekove sposobnosti da se oslobodi dominacije teokratskog; veličanje njegove odluke kojom se pristaje da bude samo jadna životinja. A sama, pak, zmija- iako je nepravедno za to optužuju – nije slagala, jer kada je prvim ljudima obećala da će postati poput bogova, to se i obistinilo: "I reče Gospod Bog: eto, čovjek posta kao jedan od nas znajući što je dobro što li zlo" (Post. 3, 22).

Duh oslobađajuće zmije prostire se kroz Bibliju, i živi u onim slikama koje upućuju čovjeka na osvajanje svoje slobode: gradnja Vavilonske kule takođe jeste rječit primjer. Ljudi su rekli: "Hajde da saznamo grad i kulu, kojoj će vrh biti do neba, da stečemo sebi ime, da se ne bismo rasijali po zemlji" (Post. 11, 4). Opšti potop, to nemilosrdno, gotovo totalno istrebljenje ljudske rase, koji je bog poslao zbog rastuće zlobe ljudi, davno je prošao, ali se sada nevaljalstvo pojavilo s jedne druge strane, suštinski zmijinom intervencijom u raj u pripremljeno, nevaljalstvo koje je stvaralački – progresivno. O tome čovjekovom samostvaralačkom impulsu, citirano mjesto iz Prometeja ništa nam ne govori, međutim, moramo imati u vidu da je to ono što je preostalo

poslije Ezrine redakcije i kanonske kodifikacije Svetog pisma. Upravo zbog toga Bloch će navesti jedan drugi citat, ovaj put iz Hegade koja predstavlja istorijsko – moralni dio rabinske književnosti kao predaje koja je živjela u narodu u obliku priča, pjesama, ali i metaforičkih spekulacija. Hegada u sebi sadrži pretkanonsku narodnu predaju, znači nešto što je uspjelo da izmigolji svešteničkim intervencijama, to jeste, redakcijama; ona graditeljima kule potpuno drukčije ideje i motive pripisuje: “Bog nema pravo odabrati gornji svijet za sebe, a donji prepustiti nama. Otuda mi hoćemo izgraditi kulu sa jednim idolom na vrhu, koji sadrži mač kao da hoće rat s bogom” (Bloch, 1986a, str. 81). Ovdje se takođe pojavljuje htijenje da se bude poput boga, da se samostvaralačkim snagama na kraju odbaci transcendentna dominacija Jehovinog pritiskajućeg prezenta, zapravo osveta koja je potom uslijedila od strane boga: “Gle, narod jedan, i jedan jezik u svijeh, i to počеше raditi, i neće im smetati ništa da ne urade što su naumili. Hajde da sidemo, i da im pometemo jezik da ne razumiju jedan drugoga što govore. Tako ih Gospod rasu odande po svojoj zemlji, te ne sazidaše grada” (Post. 11, 6 – 8). Jehovina osveta proizašla je iz njegovog straha da mu ljudi ne ugroze kraljevstvo transcendencije, a samim tim i temelje njegove moći koju ima nad njima.

Moguća zamjene Jehovine predstave čovjekom, koja je na izvjestan način bila implicite zasnovana još u mitu o čovjeku stvorenom po slici božijoj, u jednoj priči iz Hegade prisutna je kroz opis Mojsijeve smrti. Nije to ona priča iz „Ponovljenog zakona“ ili „Pete knjige Mojsijeve“ u kojoj se život patrijarha polako okončava (Pnz. 34), a pred samu smrt omogućeno mu je da vidi Kraljevstvo božije, kao nagrada za sve što je činio poštujući Gospoda. Naprotiv, u priči iz Hegade, koju Bloch navodi, Mojsije odbija da umre i bori se protiv anđela smrtzi, braneći svoje pravo na život, ali ga Jehova na kraju svladava. Iz priče saznajemo da je veliki religiozni i

politički vođa jevrejskog naroda morao umrijeti samo zbog toga da ga ne bi smatrali jednakim bogu, i kao takvog poštovali. Posmatrano iz te perspektive postaje nam jasniji stih u Bibliji: “... i pogrebe ga Gospod (...) i niko ne dozna za grob njegov do današnjeg dana” (Pnz. 34, 6). Taj mit o čovjeku koji bi se subverzivno mogao umetnuti u Jehovinu predstavu, tek će u kategoriji Mesije, kroz Isusa kao Sina čovječijeg, uroditi svojim humano – oslobađajućim plodom.

Vidi se iz ovih nekoliko primjera da Jehova kao bog “koji jeste”, bog prezenta, svako narušavanje ustaljenog reda među stvarima u njegovom vlastitom stvorenom svijetu nikako ne prašta, već, naprotiv, veoma surovo kažnjava: ili izgoni iz raja, ili rasijava po zemlji uz opštu pometnju jezika i zaborav, ili, pak, čiste sujete ne ostavlja nikakvo obilježje, znamen, na grobu jednom patrijarhu, sve iz straha da ljudi ne bi hodočastili k njemu, da izraste u kult, potom u obožavanje i, najzad, više ga poštovali od njega. Očito, Bog prezenta i dovršenog svijeta u Starom zavjetu, što se jasno pokazuje, jeste ujedno i bog žrtve. U samom „Petoknjžju“ veoma lako se mogu prepoznati mjesta u kojima se predstava boga još uvijek uobličava poput kakvog neprikosnovenog, štaviše silom obožavanog, gospodara: koji naređuje da mu se prinose žrtve u krvi, ali i žrtve poljanice, i sve to, naravno, ne bi li se kako umilostivio. Tako, priča o Kainu i Avelju (Post. 4) pojavljuje se niz kontradikcija, od kojih svaka na različit način osvjetljava Jehovin lik, čim se stvara slika jednog boga koja se veoma razlikuje od, do tada, uobičajene predstave o njemu. U toj se priči prvi put javlja pukotina u Jehovinoj slici, za koju Bloch tvrdi da je nastala usljed božijeg prelaska u futur, razdvajanjem od paganskih recidiva i putem ka onom bogu koji još nije, čije carstvo i svijet tek treba da nastanu.

Sama, pak, priča govori sljedeće: Avelj kao pastir žrtvuje krvnu žrtvu, kolje „od prvina stada svojega“ (Post. 4, 4), a Kain, kao ratar, prinosi na žrtvu plodove „roda zemaljskoga“.

Jehova, za to vrijeme, milostivo gleda samo na Aveljovu žrtvu, „a na Kaina i na njegov prinos ne pogleda“ (Post. 4, 5), i to sve iz samo jednog razloga, što se kao pravi paganski Moloh radovao samo žrtvi u krvi. Međutim, uskoro dolazi do obrata: svoje ruke okrvavljuje ratar Kain i to upravo krvlju brata svoga, postavši tako prvim ubicom, zbog čega ga Jehova proklinje: “I sada da si proklet na zemlji koja je otvorila usta svoja da primi krv brata tvojega iz ruke tvoje” (Post. 4, 11). No, ubrzo potom, kao da više nije u pitanju isti bog; bog koji proklinje i ubija do sedmog koljena, Jehova ne samo da ublažava, već potpuno ukida prokletstvo: “A Gospod mu reče: zato ko ubije Kaina, sedam će se puta to pokajati. I načini Gospod znak na Kainu da ga ne ubije ko ga udesi” (Post. 4, 15). Taj takozvani Kainov znak, nasuprot svakoj uobičajenoj predstavi, u stvari je zaštitni znak; a sam Kain ne samo što nije kažnjen, i što je zaštićen, već je i blagoslovljen, i to ne samo on, već i njegovi potomci: „... Juval, od kojega se izrodiše guslari i svirači (...) i Tovel, koji bješe vješt kovati svašta od mjedi i gvožđa“ (Post. 4, 21 – 22).

Naravno, ne možemo nikako predvidjeti promjenu koja se zbila u samome bogu, jer nam se jasno pokazuju dvije njegove slike: jednog, koji traži krvnu žrtvu i jedino se njoj raduje, i drugog, koji- kada nenadano dobija na dar ljudsku krv, jer Kain je ubio svog brata da bi zaslužio božiju ljubav- prvo proklinje, da bi potom ipak ukinuo kletvu blagoslovom. Nešto se tome slično, po Blochovom mišljenju, dogodilo i sa Avramovim žrtvovanjem Isaka, koja počinje sa najdesposkiji hirovitom provjerom Avramove vjere, provjerom koja se trebala pokazati kroz slijepu totalnu poslušnost. “I reče mu Bog: uzmi sada sina svojega, jedinca svojega miloga, Isaka, pa idi u zemlju Moriju, i spali ga na žrtvu tamo na brdu gdje ću ti kazati” (Post. 22, 2). Poslušavši boga Avram nije samo žrtvovao svoga sina, već i svoj najintimniji ljudski osjećaj ljubavi, ali i razum. Kjerkegor će ga upravo stoga proglasiti jedinim pravim hrišćaninom: „vitezom vjere“, iako u njemu nema ništa

viteškog, već samo obična životinjska poslušnost i strah, ali i nešto gore od toga jer dolazi od čovjeka koji odbacuje mogućnost uspravnog hoda. Međutim, bog iznenada mijenja svoju odluku, i kao da to više nije onaj gospodar koji se raduje žrtvi, i kaže: „... ne diži ruke svoje na dijewete, i ne čini mu ništa; jer sada poznah da se bojiš Boga, kad nijesi požalio sina svojega, jedinca svojega, mene radi“ (Post. 22, 12). Predstava boga koji jasno opoziva svoju pređašnju odluku – podjednako kod Kaina kao i kod Avrama – označava raskid sa Molohom u sebi, raskid sa paganskim i orijentalnodespotskim recidivima. Stara Jehovina figura, na način kojim je uobličena kod proroka, podložna je izmjeni: da bi ga čovjek umisostovio više nisu potrebne žrtve. Naprotiv, žrtve sada postaju nedostojne jednog novog boga, koji ih sa žestinom odbija. Kod proroka Amosa takav stav se najočiglednije iskazuje: „Mrzim na vaše praznike, odbacio sam ih, i neću da mirišem svetkovina vaših. Ako mi prinesete žrtve poljanice i prinose svoje, neću ih primiti, i neću pogledati na zahvalne žrtve od ugojene stoke vaše“ (Amos 5, 21 – 22). Taj značajni prelaz od jednog despota ustoličenog u tami i zahtijeva krv u jednu sasvim novu dimenziju reprezentovanja u budućnosti – kao vođe i putokaza za izlazak iz ropstva, „taj mogućim postali preokret jednog srednjevremenskog idola pritiska i grmljavine, u vodiča kroz vrijeme i još daleki cilj- povijesno je besprimjeran“ (Bloch, 1986a, str. 88). Pod svjetlošću egipatskog egzodusa (i već postalog svijeta), što dalje od Faraona (ali i dalje od dotadašnje predstave boga): slika stvoritelja svijeta i njegovog gospodara, sve više izmiče pred slikom novog jednog ciljnog numena; izmiče tim više što je i obećana zemlja u opustinji postala nalik na Egipat.

Kada su Jevreji, nakon četrdeset godina lutanja pustinjom, napokon ugledali zemlju obećanu, prizor je bio sve drugo samo ne očaravajući: obećanom zemljom nije teklo med i mlijeko. No, upravo, suprotno tome – bila su to polja obrasla u korov

od kojih je tek uz veliku muku i rad trebalo načiniti plodonosne njive i oranice. Međutim, kada je život ljudi postao nešto sigurniji, pritisak odozgo i nevolja nisu popuštali. Naime, nekada, dok su lutali pustinjom, bili su svi jednaki, a sada se, naprotiv, socijalno, što ujedno znači i klasno sve više i dublje raslojavaju. Egipatski nadglednici robova i tlačitelji sada su samo promijenili ime, i narod je doživio veliko ogorčenje, razočaranje, i često se s nostalgijom sjećaju nomadskih vremena u pustinji, ili, čak onog provedenog u robovanju. Položaj naroda pod svojim tek formiranim gornjim slojem postajao je sve nesnosniji, tim prije što su sadašnji izrabljivači bili pripadnici istog naroda, takođe i djeca istog boga. A onda nastupiše, idejno se oslanjajući na pretkanonska vrela narodne predaje, ona vrela koja su izmakla svešteničkim korekturama, nomadski protivnici klasnog raslojavanja- nazirejci (od nasir= odvojeni). Osnovno učenje ove kasnojevrejske sekte bilo je sadržano u težnji ka povratku na priprosto – zajednički život u opštini, i povratak Jehovi kao bogu siromaha. Nazirejce nisu bili zaveli plodovi ratarske kulture, jer su vidjeli da ona sobom nužno nosi i uspostavlja među ljudima odnos gospodar- sluga. Samson, Samuel i Ilija bili su nazirejci, ali je to izgleda bio i Jovan Krstitelj, taj čudnovati i istinoljubivi lik iz pustinje, koji „... bijaše obučen u kamilju dlaku, i imao je pojas kožan oko sebe; i jeđaše skakavce i med divlji“ (Mk. 1, 6). Eventualne veze sekte nazirejaca su drugim kasnojevrejskim sektama tog perioda nisu, po Blochovim nalazima, pouzdane; međutim, kao nepobitnu činjenicu on iznosi njihove susrete i uticaj na izraelske dervise, koje Biblija naziva prorocima= nebiim. „Tako se, eto, uprkos svemu – zahvaljujući nastalom prevratu opsjednutih, naprosto arhaičnih, u one koji slušaju, usmjeravaju, nadaju se– dogodio posljedicama bogati spoj nazirejstva i pravoga proroštva, dakle, socijalne propovijedi i volje za jednoga novoga Jehovu i njegov dan“ (Bloch, 1986a, str. 90).

U njihovim, to jeste, nazirejskim propovijedima pojam Jehove još uvijek nije napuštao staru sliku jednog plemenskog boga, kao što će je napustiti u proročkim djelima, ali je kod njih nedvosmisleno bio interpretiran kao protivnik klasnog društva i izrabljivanja siromašnih. Sa prorocima pak slika boga biva, na izvjestan način čuvana od dještva optužbi da nije iospunio svoje obećanje dato u Egiptu, obećanje koje je u Kananu trebalo biti ostvareno: za sve nedaće što su u Kananu snašle narod nije bio okrivljavan bog, već onaj – klasnim raslojavanjem nastalipoklonik Mamona, lihvar i izrabljivač naroda, sada jevrejski, a ne više egipatski, gospodar. Snažnim kritičkim impulsima ispunjena socijalno – moralna propovijed stizala je do naroda, kroz djelatnost proroka, kao jehovina krajnje humano mišljena volja. Jehova se tu nadalje ne pojavljuje pun orijentalnodespotskih i mitoloških revidiva: sada sa gnušanjem odbija žrtve milosnice, a krivovjerje, idolopoklonstvo, kao i tlačenje onih slabih i nezaštićenih, postaju tačke na kojima se temelji Jehovina srdžba uperena protiv vođa narodnih. Kroz propovijedi proroka uobličava se jedan bog koji tačno sagledava licemerje moćnika kada mu prinose sve bogatije žrtve, te se, stoga, sve brutalnije oglašavaju na njegove rijelči- upozorenja. „Ne prinosite više žrtve zaludne (...) ne mogu bezakonja i svetkovine“ (Is. 1, 13). Žrtve kojima je jedini cilj da prikriju obmanu i licemerje, nikako nisu ono što Jehova zahtijeva od svog naroda i njegovih izabranika: „Umijte se, očistite se, uklonite zloću djela svoji (...) prestanite zlo činiti“ (Is. 1, 16). Tako se kod Isaije u sliku Jehove umeće ljudski – moralna komponenta: bog sada kao svoju volju iznosi zahtjev da se živi saobrazno njegovoj riječi, čiji je jedini imperativ dobrobit čovjeka. „Učite se dobro činiti, tražite pravdu, uspravljajte potlačenoga, dajte pravicu siroti, branite udovicu“ (Is. 1, 17). Skoro istovremeno sa probijem moralnog sadržaja u sliku Jehove, zbiva se i probij nekih protiv- gospodarskih i protiv – latifundijskih elemenata:

zakupci i svi drugi koji se bogate na račun seljaka od boga futura ne mogu očekivati ništa dobro: "Teško onima koji sastavljaju kuću s kućom, i njivu nastavljaju, da već ne bude mjesta i vi sami ostanete na zemlji. Od Gospoda nad vojskama čuh: mnoge kuće opustješe, u velikim i lijepijem neće biti nikoga" (Is. 5, 8 – 9). Sve je to, u proročkim djelima prisutno i živo, nasljeđe nazirejaca, samo sa jednom ključnom razlikom: proroci ne kritikuju privatno vlasništvo kao izvor zla i nepravde, već upravo suprotno, oni zastupaju mišljenje da svaki čovjek treba da ima svoju sopstvenu kuću i nešto zemlje, ne bi li bio sigurniji i slobodnije uživao u plodovima svoga rada; kod proroka se privatno vlasništvo pojavljuje kao jedina brana čovjekovom potpunom osiromašenju. Bog, onako kako ga proroci predstavljaju, na sebe preuzima odbranu siromašnih: "Kaznicu svijet za zloću, i bezbožnike za bezakonje; i ukinuću razmetanje oholijeh, i ponos silnijeh oboriću" (Is. 13, 11). Ili, još rječitije: "... i roblje junaku uzeće se, i plijen jakom oteće se, jer ću se ja sporiti s onim koji se s tobom spore, i sinove tvoje ja ću izbaviti; i koji ti krivo čine, nahraniću ih njihovijem mesom i opiće se svojom krvlju kao novijem vinom; i poznaće svako tijelo da sam ja Gospod spasitelj tvoj i izbavitelj tvoj" (Is. 49, 25 – 6). Bog koji ovo hoće i najavljuje kao svoju volju, sasvim sigurno nije bog gornjeg sloja i bogataša, onih koji mu prinose žrtve i podižu veličanstvene građevine, ali isto tako nije ni "opijum naroda", jer da jeste nijedan se seljački ustanak ne bi mogao pozvati na Bibliju, odnosno sama Biblija ne bi mogla biti ono što jeste: najrevolucionarnija religijska knjiga svijeta.

Socijalno – moralni sadržaj u djelima proroka, postao je evidentan i za ljude primamljiv kroz uzbuđujuće, apokaliptičke propovijedi koje su krajnje subverzivno djelovale na tadašnje društvo. Takve propovijedi se još uvijek pojavljuju u službi eventualnog odnosa krivica-okajanje: svo zlo i svaka nevolja što snalazi ljude, gorki je plod

njihovog ogrešenja o božiju riječ, a nikako Jehovina demonska priroda. Tako u "Knjizi sudija", Gedeon, na „Gospod je s tobom” što mu kazuje anđeo gospodnji, na sljedeći način odgovara: "... kad je Gospod s nama zašto nas snađe sve ovo? I gdje su sva čudesa njegova, o kojima nam pripovijedahu oci naši govoreći: nije li nas Gospod izveo iz Egipta"? (Sudije 6, 13). Na to će pitanje tek prorok Jeremija dati odgovor i to u okvirima odnosa krivica – okajanje, i koji će kao takav postati ortodoksan i opšte prihvaćen: "Ti si izveo narod svoj Izrailja iz zemlje Misirske znacima i čudesima i rukom krepkom i mišicom podignutom i strahotom velikom; i dao si im ovu zemlju, za koju se zakle ocima njihovijem da ćeš im je dati, zemlju gdje teče mlijeko i med. Ali ušavši u nju, i naslijedivši je, ne poslušаше glasa tvoga, i protivom zakonu ne hodiše, i što si im god zapovijedio da čine, ne činiše, zato su učinio da ih snađe sve ovo zlo" (Jr. 32, 21 – 23). Ovakav odgovor se racionalno može protumačiti kao apologija Jehove, koja za svoj jedini cilj ima skidanje odgovornosti i krivice sa boga, i njeno prebacivanje na ljude. Ovakva ropovijed, sa ekvivalentnim odnosom krivica-okajanje, čini tek početni impuls u moralno- apokaliptičkoj sferi, ono dalje i dublje predstavlja proročku otvorenu mogućnost uticaja na svoju vlastitu sudbinu, uticaja jedne slobodne moralnosti nezavisne od boga- od njega uspravljena: sama činjenica da je bog, kod proroka, pošteđen krivice, i da je ona lukavo prebačena na čovjeka- ona sama, govori nešto o čovjekovoj zrelosti, ali, dakako, isto tako i o mogućnosti skrivenoj negdje u čovjeku sposobnoj da svoj lični, naravno i život drugog čovjeka ubuduće učini lagodnijim, i to, upravo, u onom svome sada. "Proroci su učinili", reći će Bloch " , jednu punoljetnu slobodu izbora, koja seže i više od dosuđenoga, učili su moć ljudske odluke. Otuda upravo nijedan prorok ne govori o budućnosti kategorički, nego hipotetički, kao u alterirajućoj, alternativnoj" (Bloch, 1986a, str. 94).

Čovjek, još od trenutka kada je spoznao razliku između dobra i zla, pred sobom ima jednu uvijek otvorenu mogućnost izbora: može da bira između onoga što mu je dato, ali isto tako i ono što sam sebi zadaje da bude ostvareno. Temelj ovog zadatog, kod proroka, postala je jedna duboko humanizovana predstava Kraljevstva obećanog svim ljudima, daleko prevazilazeći geografski prostor Kanana. Takvim prevazilaženjem i predstava se boga polako lišavala dotadašnjih kulturnih crta u sebi, a služenje takvom bogu moralno se nadograđivalo i premještalo iz rituala ka nečem sve više inteligibilnijem i humano – utopijskom: prelazak od pukig ceremonija i žrtvenih oltara ka posvećenom radu na jednom ljudski univerzalnom i zadatom Kananu, izmještenog iz lokalnog, već postojećeg, datog Kanana. Tako se zbiva izlazak novoga Jehove u ono eshatološko, ovaj put na zemlji, u jedan zajednički ljudski svijet u kome sam bog postaje „numinoznom tačkom jedinstva pravednika svijeta naroda" (Bloch, 1986a, str. 98). Upravo ta premjestivost Jehove, odnosno njegov izlazak iz prezenta despotije u futur blagosti, izlazak u jedno još uvijek buduće mjesto – djelo je starozavjetnih proroka. Njihovim zazivanjem boga oslobođenja nastao je bog ljudske moralnosti, jedan idealni bog čije odlike postaju uzorima za ljude. Upravo proroci oblikuju predstavu Jehove kao boga nezadovoljnog sam svojim stvorenimsvijetom. Njegovo se djelo kod proroka ne razumijeva kao nešto savršeno i uspjelo, čemu se više nema šta dodati, nego se naprotiv kaže drukčije: "Jer, gle, ja ću stvoriti nova nebesa i novu zemlju, i što je prije bilo neće se pominjati, niti će na um dolaziti" (Is. 65, 17). U tom još – ne – postalom svijetu otvorena je mogućnost puna izazova: da čovjek vlastitom postignutom moralnošću u obilju svojih ostvarenja nadsvijetli svog boga, ali taj izazov pun je predstojeće opasnosti; naime, od pada u ništavilo, i zbog toga čovjek mora biti na vječitom oprezu. (Kraj)

Dr Duško Ž. POPOVIĆ

Књиге

Калеидоскоп живљења

(Julie Blum/Ђурђа Јоргић), Доброта душе,
Лакташи, аутор, 2020)

Књига Џули Блум, или једноставно Ђурђина књига Доброта душе представља разгледницу из живота зреле жене, која је успјела сачувати младалачки дух, радост којом дочекује сваки нови дан, интензивно живјећи љубав. Љубав према мушкарцу, постојећем, али и имагинарном, дјечи, унуцима, пријатељима, младости, лабуду, старици и још много чему што тек треба да нам открије.

Књига је подијељена у двије цјелине: Помилуј ми душу и Ништа није случајно. Сегмент који носи назив препун њежности Помилуј ми душу, написан је у императиву и даје заповједну енергију њеној љубави, представља скуп пјесама у коме Ђурђа кроз поезију исписану дрхтајима душе проговара о животу. Посебан квалитет њене поезије је рима коју проналазимо у већини пјесама, а која на суптилан начин утиче на мелодичност стиха.

Други дио књиге састоји се од кратких прича, које често задржавају поетску димензију претходне цјелине. Овим поглављем, под називом Ништа није случајно, ауторка слика цртице из свог живота, својих промишљања о догађајима, људима, емоцијама...

Говорити о поезији односно прози Џули Блум или наше Ђурђе, немогуће је а не говорити о овој изузетној жени. Њен рукопис је одслик њене енергије, цијелог њеног живота ускладишеног на једном мјесту у књизи Доброта душе. Она живи и пише садашњост и прошлост упоредо као да преплиће нити истог ткања. Када воли, бескрајна радост љубави коју осјећа препла-

ви књигу и улази у душе читалаца и слушалаца, који постају радосни због њене радости. Тако је јака емоција Ђурђине мисли.

Љубав је доминантна тема овог рукописа. И онда када не говори о њој осјећа се присуство ове снажне емоције:

Шта се све то љубав зове,
пјесме које се воле,
музика што засвира,
спортом док се бавиш,
пливаш, јуриш...

Љубав је кад срцем грлиш
књигу што читаш

И често се питаш која ти је
најмилија.

И у цвијету љубав нађеш,
по бојама слику слажеш,
шаренило у души мирис ти буди...

Има тога још безброј што
љубав се зове.

Срцем је пригрли!

Њежна, али ипак доминантна енергија Џули Блум води нас кроз стихоткање. Небо је њено. Цијели космос припада њеном изразу. Када воли она доживљава чудесну духовну експанзију. Иако стрепи због оног што је било, она не одустаје. Њене мисли преточене у реченице милују душу читаоца, као и онога коме је порука адресирана, макар то био сан, илузија, имагинација.

Када воли жели то гласно да каже. Она не говори другима. Обраћа се себи и ономе ко жели да је чује. И није је стид. И не лаже. Искрено се радује срећи коју љубав ствара. Воли и пише јасно и чисто, па и онда кад наговјештава страст. Њена поезије је као и њена мисао прочишћена, топла и мека.

Као и сваки умјетник она се разоткрива да би нам дала прилику да осјетимо дамаре њеног срца, врелину њене крви. Њена унутарња јачина дарује јој храброст да открије своје недоумице и дилеме. Иако вођа, она која прва стазом живота крочи, путоказ, она ипак зна да повратка нема и мада понекад остаје у дилеми, у својој поезији успијева да сачува осјећај за риму:

мисли узбуркане срце ми понесу и већ су проблеми.
Осјећаји у дилеми...

Љубав према породици толико је јака да она у њој проналази слободу и срећу. Без те љубави она не би била то што јесте, свјесна година које пролазе и вјечности у коју се уписујемо потомцима које смо створили. О њима Ђурђа у пјесми Моје звјездице стихотвори:

Генерације се нижу,
богатство су св'јета,
породично благо у колијевци
цвјета.

Све бих за то дала,
скидала звијезде с неба
за срећу и љубав, ако треба.

Радост рођења у њеној породици прожима васиону И она узвикује:

Од породице цијеле поруке лете,
усрећи нас то рођено дијете!

Љубав и младалачка енергија зреле душе сачували су је од замора и горчине живљења. Она остаје млада и онда када биологија каже другачије и онда када одлази у дискотеку упркос животной доби којој не приличи таква врста забаве, као ни шарени џемпер у причи Пуловер. Можда не приличе зре-

лим годинама, али нечијим другим. Ђурђа није та.

Иако снажна и отворена, она је ипак само жена, комплексно биће које зна да усложни и најједноставније ствари. У пјесми Посебне жеље, она то објашњава, прије свега себи, па и читаоцу:

Компликуј, то добро знаш,
замрси да имаш да одмоташ.
А живот је тако прост!

Толико је љубави у овој чудесној жени да је она дарује и онима које само наслућује, чији лик и поглед још није доживјела. У пјесми Невјероватно она сновиђење опредмећује:

Никада се нити срели нисмо,
кроз та дјела душа те је срела,
ц'јенит, вољет,
тад је започела,
само крадом уз музику чела.

Џули увијек даје више. И када престане љубав његова боја је плава, а у њеној боји је ватрена црвена угријала плаву и постала лила. Он је хладан, док је она загледа на у своју амбивалентност између хладноће и ватре.

Позитивна је и онда када више ничег нема, када је крај, па ипак, пожели срећу и онако успут напомене: постојим и кад ти не требам!

Посебан квалитет њене поезије је лакоћа са којом проговара о разним темама и емоцијама, па и оним најболнијим за све који остану када најдражи оду. Ниједан живот, па ни једна квалитетна књига нису саздани само од радости. Уз бога Ероса увијек раме уз раме стоји и Танатос. Ђурђа одаје пошту његовим дјелима и сјећа се оних које јој је одузео:

Тешко је било стати поред
уклесане слике твоје у камену.

На то спремна била нисам.

Она је истински космополита у чијој души има мјеста за све људе и њихове разлике, јер јој је различитост иманентна, познаје је и воли још из нуклеуса свог живљења, из свог дома, или како у биљешци о њеној породици у причи Неко битан списатељица наводи: Ми смо јака заједница вјерске и националне различитости.

Размишљајући о животу она на тренутке улази у Шекспиров манир, апострофирајући фило-

зофско размишљање о човјеку, љубави, обичајима:

Да ли се вјера у човјека веже за традицију и обичаје

или радост љубави наду даје да будемо вољени?

Живот је пун обећања, дозволи да ти се срећа рађа.

С осмјехом и ведрога духа, са срцем у љубави, уживат ћеш је и ти!

У исто вријеме обраћа се и себи и читаоцу, као да су једно, као да улијевајући радост и љубав у читаочеву душу она заправо себи највише радости и љепоте чини.

У прози њена реченица је често кратка чиме повећава динамику самог рукописа. Без сувишних украса, сведено, елегантно, тачно... У њој упоредо живе прошлост и садашњост. Први пољубац као да се десио данас. Он не живи у сјећању. Он је ту, овдје и сада. И док читамо књигу осјетимо мирис кафе пржене и прављене са прстухватом цимета, кардамона и тамјана из приче Мирис и чекамо да је допрати до куће стасити младић из педагошке школе кога више никада неће срести из приче Срели смо се.

Њен рукопис је препун радости, на тренутке сјетан и брижан, испуњен музиком. Она чује звукове клавира или чела, говори и пише јасно, слиједећи ток својих мисли и емоција које је надахњују. Бескрајно воли, дјецу, брата, унука Луиса, лабуда, пријатеље, старицу, Фејсбук пријатеље, своју звијезду... Повремено улази у дубока преиспитивања смисла и разлога живљења, из којих се враћа у неку бољу садашњост изнова проналазећи снагу у самој себи.

Младаљачка свјезина душе се провлачи кроз сваки лирски стих. Џули је снажна жена која пише топло и њежно о блискости људских бића, о размишљањима, смрти, чежњи, прочитаним књигама. .

Или, кратко речено: Ђурђин рукопис је калеидоскоп људског живљења.

Љиљана ЧЕКИЋ

Промоције

Дервентски обичајник

У оквиру манифестације “Босиљковање” у дервентском селу Осиња и хотелу “Бисер” у Дервенти уприличене су промоције књиге „Деврен(т)ске пјесме ријечи и обичај“.

Модератор Слободан Наградић упознао је публику са кратким цртицама из ауторове биографије, те прочитао честитку предсједнице СIOFF-а БиХ Анке Рајич у којој се наводи да ће о ово дјело бити дио редовног извјештаја о активностима којег ова организација подноси UNESCO-у. Промоцији је присуствовао и историчар Жељко Вујадиновић као и народни здравичар Радослав Раде Бањанин.

Говорећи о књизи, аутор Томо Наградић Гаџина је рекао да су многи писци прикупљали сличне материјале, али да у њима није била заступљена Дервента и дервентско стваралаштво, што га је додатно мотивисало да на овом материјалу ради пуних пет година.

– Прикупио сам и објелоданио 1. 660 кратких, брзих, поскочица, доскочица, сјецкалица, потркуша, поклапуша “девренских” пјесама, 70 дугих, путничких, окретаљки, два а два пјесама, око 3. 000 “девренских” ријечи, опис обичаја “Коледавци” у дервентском крају (аутор Стана Наградић) и, у виду прилога, попис 1. 120 изворних група у БиХ које пјевају уз шаргију, саз, двојнице или виолину. Књига

још садржи око 115 слика албума “изворњака” са дервентског краја, од прве плоче коју су “Браћа Бегићи” снимили 1969. године, рекао је аутор.

Материјал у овој књизи приказује свеобухватни живот у задњем вијеку од рађања до смрти - одрастање, играње, пјевање, орање, копање, славе, светковине, крштења, весеља, убирање љетине, љубав, прељубу, трагедије у несрећној лубави, “командару”, “курузу”, кајмак, сир, пуру, сланину, школовање, неке обичаје и све оно што је представљало живот у прошлом времену.

Аутор се захвалио свима који су помогли да књига угледа свјетло дана и то издавачу “Бесједи” и штампарији “Графид” из Бања Луке, те пјеснику Славку Покрајцу, публицисти Савку Пећићу Песи (СКК “Вихор”) и другима који су учествовали у настанку дјела.

Овој промоцији присуствовали су и гости из Петрова, Добоја, Брода, Теслића и Бање Луке. Представљање су употпуниле својим наступом женске пјевачке групе СКУД-а „Дервента“, КУДМ-а „Босиљак“ и изворне групе осинског краја.

Лектори књиге су: Јелена Радовановић, проф. Драгана Плавшић и проф. др Слађана Цукут. Илустрацију и обраду корица урадио је проф. теологије Славен Вуквић, а мр Дамир Кљајић је технички уредник књиге.

Рецензенти књиге су др Драгица Панић Кашански, др Јеленка Пандуревић, др Весна Бајић Стојиљковић и др Слађана Цукут.

Књига је штампана у тиражу од 500 и посвећена је: КУДМ-у Босиљак Дервента, СIOFF-у Босне и Херцеговине и Савезу културно-умјетничких друштава Републике Српске.

Т. М.

Посвете

СТЕВКА,

Испреди из своје бити
Злаћане нити
И вези дугу песме
Дугу, веома дугу
Која згаснути не сме!

Бања Лука, 20. 5. 1980.
Станко РАКИТА

ЛИСТ КЛЕНА

На раскаљаном друму
Лист клена.
Жут. Леп лист.
Заносан као жена у пролазу
улицом – кроз године.
Зачуђен пред ћутњом
сањивог стабла.
Загочен пред снагом,
пред црном тајном
матере земље.
Сироче. Свачији. И, ничији.
Из руке песникиње Стевке
прешао у моју руку.
Сада је мој.
У песми мојој,
у новом будућем животу,
помало вечан.

Душко Ж. ПОПОВИЋ

СВЕТЛОСТ РЕЧИ

Стевки Козић Прерадовић

Песма јој бистрина сазрела,
Прапоток рудан што тече,
Из даљина тавних,
Улива у вече.

Звездано сјаји арабеска,
Небеске пише стихове,
Светлости речи плодови,
Злаћаног стабла годови.

Андреја Ђ. ВРАЊЕШ

*Стевка
Испреди из своје бити
Злаћане нити
И вези дугу песме
Дугу, веома дугу
Која згаснути не сме!*

*Бања Лука
20. 5. 1980. Станко Ракић*

aktuelna
tema

Prvo objavljivanje

ТИШИНА

Morala sam pisati pjesme,
Da bih pobjegla.
Šapući sve ono
Čime ne želim uzбудiti
Svetost tišine.
Tako je, kako je.
Plašim se sebe kad ćutim.
Premda se mrzim dok govorim.
A nikakav instrument
Nije mi jednako blizak,
Kao riječ.
Morala sam pisati pjesme.
Pjesnici kad umru, ostane eho.
Odjekuje ona njihova ćutnja,
Zvoni u tuđim dušama
I puni im neotkrivene praznine,
Kao što pijanista bude ispunjen
Melodijom klavirskih žica,

KLAVIRSKA MINIJATURA

Ovo je repetitorij poznatih osjećaja.
Sve što smo ikada imali stalo je u
oktavu.
Naši molovi i durovi,
Preludij pa bagatela,
Vježbamo život.
Strah i hrabrost su u simbiozi,
Postajem hodač po vrelom
kamenju,
I pravim se da kasnije neću trebati
stopala.
Veselo kuca tuđe srce ispod moga
sternuma,
Danas mi treba nada da u mene
iskreno vjeruje
Neko ko me ne voli, ali me zna,
Makar to bila samo ja.
A sve što ćemo ikada imati u toj je
jednoj oktavi,
I ne pričaj mi o visini i dubini,
Obje su opipljive istim prstima,
I čuvaj jagodice od noktiju,
Ukloni rožnati višak koji ih skriva,
Da ne zagrebeš plitko.
U ovom trenutku ranjivost i snaga
Ne mogu jedno bez drugoga.
Kad nemaš blizu instrument vježbaj
na tvrdoj dasci,
A dok ga ne pronađeš ispravi
kičmu.
Ovo je repetitorij poznatih osjećaja,
A sadašnjost tek magla između
tonova,
I ništa ne smije osujetiti
Našu posvećenost emocija,
I njihovu odvojenost od osjetljivih
Stvari koje trebaju život.
Slušaj me.
Ispravi kičmu.

Amina HRNČIĆ

Dok pedalom produžava ton,
A publika aplauzom podržava
Interpretatora,
Što s užitkom ponovno osjeća,
Tuđu strast
Ili bol.
Pjesma je moj jedini način,
kojim se borim protiv tišine.
Ta permanentna
Fluorescentna boja,
Blijeda je zaštita od tmine,
Ali,
Morala sam pisati pjesme,
Gledati kako dječije u meni
Ubija zreo strah.
Jednom sam sanjala
Da mi tišina otima sve,
Dok udišem svoj posljednji dah.
I tako je užasno besmisleno
Bilo sanjati mrak.

O autoru

Amina Hrnčić rođena je
1995. godine u Zenici. Osnovnu,
nižu muzičku školu (odsjek
klavir) i gimnaziju završila
je u Maglaju. Živi i studira
u Sarajevu. Trenutno je na
apsolventica Farmaceutskog
fakulteta.
Na „Festivalu poezije mladih“,
Vrbas, bila je finalistkinja tri
puta. Drugu nagradu dobiva na
49., pobjeđuje na 51. „Festivalu
poezije mladih“, u okviru
čega je nastala zbirka poezije
„Oktava“. Na konkursu za prvu
knjigu Književne omladine
Valjeva (2018/19) pobjedila je sa
zбирком poezije „Put u Agape“
(2020).

Bila je u užem izboru za
književnu nagradu „Slovo
Gorčina“, Stolac, finalistkinja
„Rakovićevih večeri poezije“,
Bijelo Polje, te „Festivala poezije
za decu“, Crvenka. Poezija joj
je objavljena na engleskom
jeziku (Ambasada SAD-a,
BiH), prevedena i objavljena na
francuskom (Francuski institut,
BiH) i njemačkom jeziku
(Projekat „Vreme (bez) utopije“),
te objavljena u nekoliko
desetina zajedničkih zbornika i
književnih časopisa u zemljama
regiona.

Темељење библиотеке СКК „Вихор“ у Дервенти

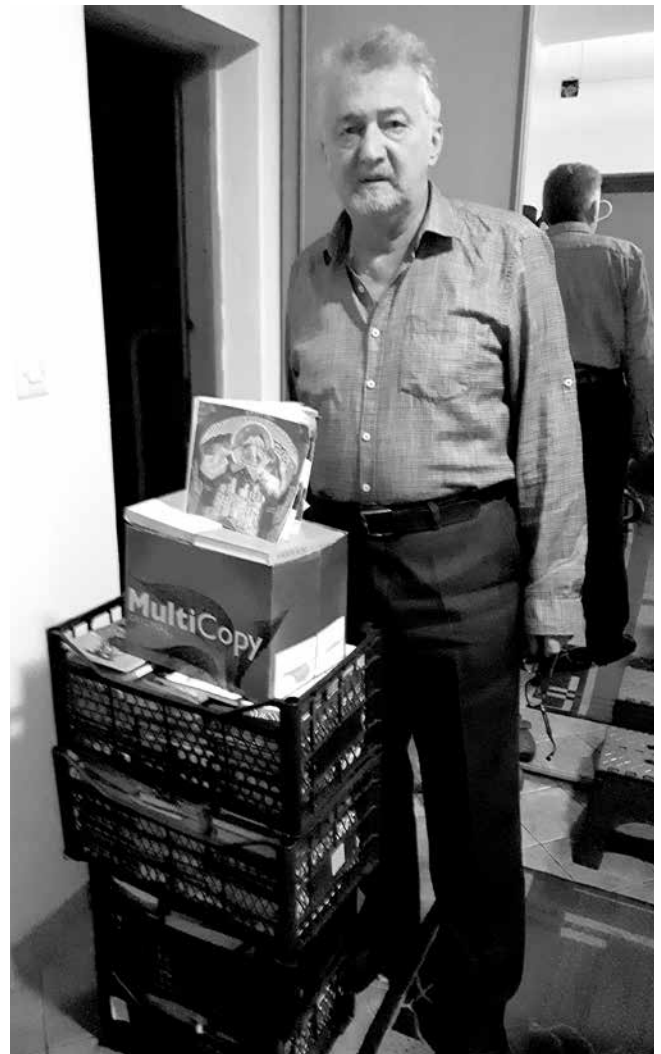
Први дародавац Мишо Ђурђевић

Првог дана нове 2021. године Милорад Мишо Ђурђевић, књижевник, даровао је Српском књижевном клубу „Вихор“ Дервента 230 књига, у сврху опсновања и почетка постојања библиотеке Клуба.

Ријеч је о књигама које је Ђурђевић добио на дар од писца и књижевника на многобројним књижевним манифестацијама на којима је лично учествовао (у Бања Луци, Прњавору, Добоју, Шамцу, Пелагићеву, Брчком, Бијељини, Приједору, Београду, Новом Саду, Вршцу, Врњачкој Бањи, Великом Поповцу, Бечеју, Нишу, Чачку...) успјешно представљајућу својим поетким и моралним стваралаштвом значај имена СрКК „Вихор“, али и Дервенте као града који његује књижевну традицију и њене вриједности.

Књиге су у највећем броју самостална издања пјесника и писца, заједничке збирке и зборници пјесама и књижевни часописи. Велики број књига посједује својеручно написане посвете, што представља неуобичајен „приступ дару“ да буде презентован јавности и као свједочење и сведочанство људске непосредности и искрености међусобних односа писца.

Као предсједник Управног одбора СрКК „Вихор“ Ђурђевић је приликом предаје дара истакао: „Размишљања предсједника СрКК „Вихор“ Дервента Ненада Симића и моја да буде формирана библиотека Клуба безрезервно сам подржао дарујући Клубу 230 Књига, ово и из разлога што је СрКК „Вихор“ Дервента у овом облику регистрован од 1995. године, захвално постоји и опстаје ево тридесет прву годину, постигавши значајне успјехе и примивши лично и/или по члановима многобројне значајне награде и похвале на многим међународним манифестацијама у Републици Српској, Босни и Херцеговини, Србији и шире (Швајцарска Хрватска, Њемачка, ...), па цијеним да су се напосласт стекли услови да и Клуб има мјесто гдје ће поменуто, уз многобројна самостална и заједничка остварења чланова СрКК „Вихор“, бити на прописан начин уписано и похрањено ради доступности читаоцима и љубитељима лијепо писане ријечи. Додуше, СрКК „Вихор“ још не располаже адекватним простором за своје пуно „унутрашње“ дјеловање и окупљања чланова, али оснивање библиотеке ће, искрено вјерујем, бити иницијални корак да дароване књиге ускоро буду разврстане и смјештене у складу са библиотечким правилима, са основном сврхом и циљем да дервентска омладина, коју краси несвакидашњи квалитет у литерарном ствара-

лаштву, и чланови Клуба, као и немали број писца искрених пријатеља Клуба, поред градске и библиотеке у основним и средњим школама сада имају и сопствени кутак за размјену и унапређење личног стваралаштва.

Дарованом број Књига са задовољством душе придружио сам и осам самосталних збирки пјесама, три романа и једанаест сликовница које сам као аутор изнедрио и објавио на моју и радост мојих пријатеља из Клуба и клубова широм Републике Српске, Србије...”, рекао је Ђурђевић и изразио надање да ће многи читаоци својим примјером квалитетно увећати број књига које ће посједовати Библиотека Српског књижевног клуба „Вихор“ Дервента.

М. Т.

ЖЕНА, ТАЈНА ВРЕМЕНА.

Жене препознавају живот пре мушкараца, духовно и телесно раније крену променама стварности, тако је то са Богом договорила природа, властелинка, краљица живота и смрти, мајка свега оног за чим жудимо, због чега се радујемо, падамо, подижемо и на крају чијом одлуком завршавамо властито трајање, мигољење испод звезда, под истим небом у неретко подераним временима, повређени људским сујетама, пакостима, неверама. Природа је одлучујућа за много од онога што нам се дешава у неизвесним, судбинама нашим, помешаним радостима и тугама. Лепота и освета, суд и пресуда, шта год да уради казнити је не може никаква људска накана ни зорт. Понекад издашна, поклони све: Памет, таленат, изглед, а када реши да одузме онда одузме опет све, уради то одвећ сурово, одводећи у доживотну тугу, заболи, понизи, отргне жеље, поквари надања, од човека направи ништа. У једној од својих лепших намера Ана је била њезина креација менталне снаге, женске лепоте. Отменост која се ретко види, најједноставније, речено њено добротинство. Такву савршеност говорио је један млађани Сарајевски адвокат не желим имати у својем животу. “Ништа друго не бих радио већ само у њу гледао, до махнитости, док на крају не бих изгубио и њу и себе”. Каже се, такве жене су неоткривене као тајне, оне ни саме не знају куд би, с ким би, зашто би, а зашто и не би? Увек у дилеми код одабира и одлука, неодлучне чак и код обичних туристичких путовања, мисле увек да су боље могле те да нису све искористиле, а да су само мало ето застале, осврнуле се пажљивије, не би живот проживеле незадовољне, проклињући себе и худу судбину, живот би им био панорама радости. То су оне жене које су по много чему контроверзне, носе радост а доносе тугу, све им треба, све имају и све им недостаје. Ана ћерка радосних родитеља, на живот је гледала отворених крупних

Очију, посматра ла га у свим аспектима и варијететима. Као девојчица мислила је да свет постоји само због ње, њених често хировитих жеља, али кад је стасала, постала зрелија она и није могла задовољити властите прохтеве површним, уским. Неисказана у живот је кренула вихорна, захтевна и пробирљива. Према околини је била коректна, а како је све имала у простору жеља, све што је хтела, није било разлога за пакост или негативне емоције, смех је био најчешћи звук њезина детињства, њена каснија карактерна одлика, свакодневна потреба, смејала се и кад није била расположена. Али је имала нерешив проблем засићења интересовања. Ништа није могло на дуже да испуни ту разбарушену природу, задовољства су била кратког даха, хрлила је у нова открића, нове радости и ма колико да се трудила и хтела променити навике, није успевала. Убеђивала

је себе али ово њезино је било много јаче. Живот јој је остао немир, вечити и увек нови почетак. Волела је промене, тек што би почела једно већ би се кушала у другом, трећем, четвртном. Преокупација јој је био најпре филм, онда су је залуђивали страни језици, потражила би себе у сликарству, спорту, музици, на крају би се вратила балету и у недоглед. Емотивне везе су јој трајале као секвенце филма, епизоде у животу који је подсећао више на акциони филм, КОЗА НОСТРУ без криминала, непрестани заплети и разрешења. Током путовања временом, остала је нестална и неухватљива, загонетна себи и другима. Прогнозирали су јој каријеру архитектице сјајне имагинације, није имала амбиција, није жудила за славом, савесна, стручна, плivala је по околном муљу, без галаме и побуне. Није очекивала ништа, нити је тражила, окренута себи, својим интересовањима, прохтевима, радостима и надањима. Слободна као птица, сигурна, летела је својим висинама. Високо, високо.

Андреја Ђ. ВРАЊЕШ

Пођаст времена из стручног-научног угла угла

Говор мржње у Босни и Херцеговини

Мржња као мотив присутна је у БиХ као генератор многих деликата, најчешће насилних кривичних ђела, али и имовинских деликата

Говор мржње уопште, па тако и у БиХ није могуће емпиријски проучавати, али је могуће емпиријски проучавати друштвене посљедице мржње. Нажалост, мржња као мотив присутна је у БиХ као генератор многих деликата, најчешће насилних кривичних ђела, али и имовинских деликата. Та ђела се означавају као злочини из мржње. У криминолошкој литератури појам злочина мржње има низ заједничких карактеристика са оним што се у криминолошкој литератури назива етничко насиље, расно мотивисани злочини, насиље против странаца или хетеросексистичко насиље. Имајући у виду чињеницу да је у протеклом рату на просторима

БиХ било пуно екстремизма, етничког чишћења и серијских убиства, неопходно је више пажње посветити превазилажењу говора мржње. Злочин мржње у правилу је злочин за које постоје докази да је извршен због предрасуда по основу припадности раси, религији, сексуалној оријентацији или етничком поријеклу. Социолошко тумачење овог феномена у БиХ обухвата друштвене процесе који доводе до дискриминације и насиља. БиХ је кризно, постконфликтно, вишенационално и вишерелигијско друштво у коме су говори мржње значајно присутни, посебно говори мотивисани вјерском мржњом. Латентни друштвени сукоб у БиХ проици-

ра се са друштвене на симболичку раван. Говор мржње у БиХ ствара нове националне и вјерске антагонизме и продубљује постојеће.

У БиХ је неопходно да кривични закон санкционише изазивање мржње и раздора, што у нашим условима није случај јер је добар дио закона преписан из држава у којима су ово непознанице. БиХ је данас све даље од дејтонског мировног споразума, а све ближе непожељним неспоразумима. У њој је неопходна религијска и политичка толеранција, а све што почиње говором мржње и нетолеранцијом најчешће завршава физичким насиљем.

Велика опасност по дијалог и толеранцију у Босни и Херцеговини је говор мржње и језичке манипулације. Они понајбоље успијевају управо тамо гђе има најмање истинске демократије. Синтагма говор мржње користи се са циљем да се сатанизује нека етничка, национална, расна, конфесионална, социјална или политичка групација. Овако одређен, говор мржње јесте средство којим се у мобилизаторске сврхе служи језик политике орјентисане на уђуткивање или одстрањивање опонената. Иако говор мржње по себи, дакако, није нова појава, његова убојитост и опаке посљедице које производи у пуној јасноћи се очитују тек са појавом масовних медија – штампе, радија и нарочито телевизије.

Говор мржње, удружен са говором лажи, тако је почео да хара јавном сценом, па и сценом Босне и Херцеговине. Упропашћавање језика упропашћава друштво. У БиХ треба ослободити језик и то би био прави чин слободе. Језик и говор мржње је садржајно и изражајно врло сиромашан.

Творци тог језика су фиксирани значења одређених ријечи и израза и помоћу тзв. Механизовања ријечи које у свакодневној употреби имају за циљ да претварају људе у аутомате, да их укључују у планиране акције, подређују ауторитетима вође, партије, организације, створили су стање које омогућује да се релативизује, често и потпуно избрише граница између живота и смрти, истине и лажи, добра и зла, лијепог и ружног. Говор мржње отупљује осјећања људи и помрачује им душу и ум, и тако их кад им ослободи вољу претвара у сљедбенике злочиначких идеја и аутомате који беспоговорно извршавају наређења вођа, убица и психопата. И данас смо свједоци да нечовјештво још има будућност, усљед чега су не само могући, већ и даље присутни, како планери, тако потенцијални градитељи пакла. Дали је то тако, запитајмо се само, ко је наша најмање спорна личност коју имамо? Од 1945. године до данас централно мјесто имају три ријечи, три појма и то денацификација, демократизација и глобализација. Цивилизација и вријеме у којем доминира похлепа, грамзивост, расипништво, идеологија производње и потрошње, гђе је важније имати него бити, тражи да научни радници пркосе смирењем, скромношћу, знањем, смјелости попут Дантеа и самоограничењем на свим пословима и плановима. Застрашујућој моћи насиља, тортуре и глобалног условљавања и суровости треба се опирати организованим знањем, акцијом, науком, која као лијепа ријеч челична врата отвара и несобичном љубављу према сваком човјеку који једино може да припитоми и оплемени све бурне нарави и подивљале карактере. Против права силе треба се борити силом права. Моћ владања над људима треба замјенити ненасилном моћи служења општем и другима. Говорницима мржње треба дантеовски смјело, одважно показати и доказати да научни радници ту-

маче и између осталог афирмишу етику, а не свирају дипле, те да ће се трајно борити писаном, јавном ријечи и свим другим цивилизованим и демократским средствима против говора мржње и моралног растројства у држави, па и у БиХ. Бескрупулозни демагози најчешће имају пресудну ријеч у свим важним питањима, па је научни радник као прави син народа, због свог јаког родољубља и високо развијене етичко-политичке свијести сократовски речено са њима често морао долазити у сукобе. Неопходно је држати се мудрости филозофа да је љубав машта душе, правда њена логика, а наша душа колијевка нашег блаженства

У Босни и Херцеговини, као посљедица рата и недовољно развијене политичке културе, присутан је одређени степен мржње међу различитим етничким заједницама. Мржња као интегрирајући чинилац народа показује се као ограничавајућа за развој демократије. Мржња према другом народу може хомогенизовати један народ, али га она истовремено двоструко хендикепира за демократске процесе. Говор мржње је велика опасност по БиХ. Он потискује дијалог и толеранцију и понајбоље успијева управо тамо гђе има најмање истинске демократије. Политичари који се користе говором мржње са циљем да сатанизују неку етничку, националну, конфесионалну, социјалну или политичку групацију треба да у интересу свих грађана оду са политичке сцене. Ријечима се могу изрећи највише истине и најподлије лажи. Данас у БиХ ријечи су постале оружје - језик и говор су поље борбе за моћ и власт. Непријатне, отровне и смртне ријечи које се задњих дана користе у БиХ постижу страхан учинак на људску душу и колективно сјећање. Поруче из Брисела упозоравају да у БиХ јача национализам и радикализам. Обољели језик и говор увијек претходе обољелим друштвима: прве тамнице, први злочини

Наук

Непходно је научно, али и политички истражити:

- У којој мјери су заступљени говор и злочини мржње у БиХ?
- Како се може објаснити пораст говора и злочина мржње у БиХ?
- Које су друштвене посљедице говора и злочина мржње у БиХ?

ни и прве гробнице припремају се у језику и говору. Прве мине су језичке мине и грађани морају бити свјесни свих болести што их кратковидне политике одређених појединаца и група уносе у језик и говор. Неки високопозиционирани политичари у БиХ користе говор мржње кроз «рјечник варварства и нечовјештва», при томе тежећи успостављању тоталитаристичке идеологије и унитаристичке БиХ. Оваква реторика и идеологија покушава успоставити немогућу БиХ која руши и ову могућу БиХ. Говор мржње користи се као средство и форма владавине, користи се као демагогија најгоре врсте. Он неби смио имати простор у медијима, а треба га превазилазити поштујући правила пристojности. Неопходно је раскринкати говор мржње и одговорити на изазове просјецајући излазе из амбиса у којем већ готово седамнаест година клече грађани БиХ, а доминирају неодговорне политичке елите. Политичке елите у БиХ требају прекинути са говором мржње и држати се поруке «будимо и останимо људи», дакле човјек треба да се врати људским вриједностима, да се усправи, да израста из својих корјена и бистри очи са својих извора. Треба ширити вјеру у људскост, човјечност и племенитост, а прогонити вријеме свеопшег бесчашћа, треба вршити прочишћење, катарзу, треба тежити блаженству као темељу сократове етике, али и циљу и смислу људског живота. Душа се не може никада освојити оружјем, говором мржње, а исто тако се не

може створити ни БиХ, већ само љубављу и широкогрудношћу. Напротив, једноставно речено у БиХ ће се догодити да у недостатку мислилаца доминирају брбљивци...

Слиједећи више него рјечит примјер највиших представника државне и партијске власти, режимски медији произвели су огромну количину нетрпељивости, бахате агресивности, ксенофобије и уопште негативне енергије која је брзо запријетила експлозијом. Ту је до највећег изражаја дошло основно реторичко средство говора мржње – етикетање. Уз етикетање, као друго важно оружје говора мржње и са првим тијесно повезано, иде опањкавање политичког супарника, уз прибјегавање трачевима кафанског типа и обилну употребу лажи. Можемо констатовати да говор мржње константно обиљежава све етапе у скорашњој политици Босне и Херцеговине – од шовинистичког национализма, преко вјештачког миротворства, до садашње спреге ксенофобије и меркантилног патриотизма. Повремено су се само мијењали облици испољавања и одредишта тог говора мржње, у складу са потребама тренутне политике партијско-државног врха.

Тако, кад један овдашњи писац са највише државне функције прогласи Босну и Херцеговину историјском наказом, то је нескривено груба ријеч; а кад његов колега по перу за Јасеновац каже да је то највећи српски град под земљом, а за Србе у Хрватској да су остатак закланог народа, то неко може да доживи прије као ефектне метафоре. Међутим, у оба случаја ријеч је о исказима потенцијално убојитог учинка, јер заправо прећутно позивају на исправљање историје, односно на освету – дакле, на нове кржаве обрачуна. Говор мржње подилази најнижим инстинктима необразоване масе испраних мозгова, па је отуда код нас у Републици Српској и Босни и Херцеговини пао на посебно плодно тло.

Причи о језичким манипулацијама нема краја, а ми у БиХ морамо да се изборимо за рехабилитацију демократије, за право учешћа свих у одлучивању о јавним пословима. То значи да политика није вјештина владања од стране мањине над већином, него је политика брига о јавном добру и учешће свих у одлучивању о јавним пословима. Само са таквим концептом политике можемо имати истинску демократију, и то је онај концепт политике који је у почетку био код старих Грка, код Аристотела. Тек касније, у вријеме Макијавелија (15-16. вијек) политика је добила ове атрибуте владања, управљања и манипулације људима. Значи, она је сужена, редукована на борбу за власт.

«Ако је некада политика била дефинисана као мудрост управљања људима и стварима у сврху остваривања највиших вриједности (истине, правде, слободе, светости живота, итд.), онда се она данас дефинише као огољела и крволочна борба друштвених група и појединаца за освајање, очување и повећање моћи, власти и користи које иду уз то. Суштина политике у Босни и Херцеговини је борба око распођеле и контроле друштвене моћи – политика је драма. Филозоф воље за моћ је рекао: дошло је вријеме да се поново промисли шта је политика, јер оваква каква је сада и овђе, она је мјесто где су све душевне болести заказале састанак. Са довољно разлога може се рећи да су на овим просторима Босне и Херцеговине још увијек веома моћне митске и паганске представе и вјеровања, која по правилу оживљавају у тренуцима политичких и друштвених криза. Кад год се понове кризне ситуације увијек се обнове ови митски и пагански обрасци. У кризним ситуацијама не тражи се учитељ него спаситељ: харизматски вођа увијек има шансу када није могуће ријешити кризу на рационалан начин, што је случај

и у Босни и Херцеговини. »¹ У тој борби друштво је дијељено на оне којима власт припада заувјек, на ону мањину која ће учествовати у тој власти и распореду друштвених добара, и оне који ће бити примарни објекат владавине, дакле, политички сљедбеници, покорни и послушни. Та идеја која карактерише цјелокупно европско искуство, обнавља се нарочито у временима последице Француске револуције. Последња два вијека у Европи јесу вријеме оштре борбе између таквог елитистичког схватања друштва и демократског концепта друштва у коме масе, сви грађани, имају да дођу до изражаја.

Као што смо истакли говор мржње и језичке манипулације понајбоље успјевају управо тамо гђе нема демократије, гђе је говор мржње удружен са говором лажи, што је честа појава у Босни и Херцеговини. Говор мржње и језичке манипулације у Босни и Херцеговини усмјерени су најприје према другим народима, потом према политичким супарницима, и на крају према реформистичкој струји. Може се констатовати да је говор мржње константно обиљежавао и обиљежава све етапе у скорашњој политици Босне и Херцеговине – од шовинистичког национализма, преко вјештачког миротворства, до спреге ксенофобије и меркантилног патриотизма. Повремено су се само мијењали облици испољавања и одредишта тог говора мржње, у складу са потребама тренутне политике партијско-државног врха.

По свему судећи, мораћемо још да причекамо на вријеме када ће у јавној и нарочито политичкој употреби у Босни и Херцеговини да се афирмише један бар претежно нормалан, неоптерећен, неидеологизован језик, мање податан манипулацији и отпорнији на кривотворење. То, а не некакав тешко замисливи „говор љубави“,

¹ Dr Duško Vejnović: Politička kultura, dijalog, tolerancija i demokratija u BiH, Udruženje defnologa Republike srpske i Grad Banja Luka, Banja Luka, 2003. str. 54.

јесте права алтернатива разорном говору мржње. Ако не пролазе „говори љубави“, мијењање исказа, онда треба мијењати говорнике и тако спријечити говор мржње и језичке манипулације уопште, па и у Босни и Херцеговини.

Говор мржње представља пријетњу демократским вриједностима, социјалној стабилности и миру. Суочавање са говором мржње је пресудно за спречавање оружаних sukoba, злочина и тероризма, заустављање насиља над женама и озбиљна кршења људских права. Али суочавање са говором мржње не значи ограничавање или забрану слободе говора. То значи спријечити говор мржње да прерасте у нешто опасније, посебно потстицање на дискриминацију, непријатељство и насиље, што је забрањено међународним правом.

Ово није изолована појава или гласови неколицине људи на рубу друштва. Мржња прелази у главни ток, и у либералним демократијама и у ауторитарним системима. И са сваком сломљеном нормом ослабљени су стубови заједничке човјечности. Широм

свијета се шири узнемирујуће подручје ксенофобије, расизма и нетолеранције, укључујући растући антисемитизам, анти-муслиманску мржњу и прогон хришћана. Друштвени медији и други облици комуникације користе се као платформе за фанатизам.

Јавна сфера се наоружава говором мржње у сврху политичке користи, користи се запаљива реторика која стигматизира и де-хуманизира мањине, мигранте, избјеглице, жене и било кога ко спада у тзв групу „други“. Пракса ширења говора мржње наметнула се као једно од најгорих питања савремених друштава и није претјерано рећи да се томе треба бавити са врло израженим осјећајем нужности.

БиХ у спречавању говора мржње мора предузети конкретне и ефикасне мјере.

У БиХ је присутан говор мржње док реакција органа формалне друштвене контроле није адекватна; Упркос чињеници да постоји низ механизма за заштиту људских права, чињеница је да не постоји специјализовано тијело

за борбу против вјерске, националне и расне дискриминације; Не постоји систем регистрација ових кривичних ђела и инцидента која су мотивисана мржњом; У агенцијама за спровођење закона у БиХ не постоје специјализовани тимови који су оспособљени да спроводе истраге злочина мотивисаних мржњом; У праски заступљеност ових кривичних ђела је много већа у односу на званичне статистике; Често се кривична ђела почињена из вјерских, националних или расних побуда кривично не гоне, а и када се гоне поступак се води на основу обичног кривичног ђела при чему се занемарују вјерске, националне или расне или друге побуде; Законодавство у БиХ не предвиђа расну, вјерску, националну и сличну мржњу као мотив који би представљао отежавајућу околност у односу на сва кривична ђела; Говор мржње и злочини мржње из вјерских побуда у БиХ продубљују постојеће етничке и вјерске дистанце и блокирају демократију и позитивне промјене на боље у БиХ.

Проф. др Душко ВЕЈНОВИЋ

НЕ МОГУ СЕ ПОПЕТИ НА ХРИДИ

Не могу се попети на хриди.
Са висина поглед ми је далек.
С тих висина мене неко види.
Испод хриди остајем за навијек.

И цвјетови зову да останем
Да уживам њежност земље нове.
Да л у јесен када лишће вене
Ил прољећу кад цвјетају зове.

Све је исто напријед ил отрага.
Са осмјехом све пролази смјело.
У срцу је земља наша драга.
Сваку тугу сломићу зацијело.

У њој ћемо пјеват љепше оде
С вјетровима што пољима шуме.
Што волисмо оно брзо прође.
Ал остају цвјетови и шуме.

Поред шуме и ја се смјестио.
У прозеблост испијам чај јачи.
Прошло вријеме када сам се крио.
Да л је мене могло да прескочи.

Ја не гледам да л ће неко доћи
Ватру нову сада да потпали.
Да л ће брда прелетјети моћи?
Ил ће пасти ко орао мали.

Још налијевам чај а сам јесам
Нема никог да ми приговори.
Она прошлост прође као сан.
Нова ватра потпаљена гори.

Рајко КАСАГИЋ

Књиге

“ЕХОС ПОЕЗИЈУС” САВКА ПЕЋИЋА ИЗ ДЕРВЕНТЕ

Збирка поезије „Ехос Поезијус“ Савка Пећића из Дервенте угледала је свјетлост дана у издању Српског књижевног клуба „Вихор“ Дервенте. Пећић истиче да је објединио све оно што је стварао у последњих десетак и више година, што до сада није објављено.

„Зато је тематика, то јест садржај књиге разноврстан са пјесмама мисаоне тематике, пјесмама посвећене завичају и обичним људима из живота и разна сусретања, љубавне поезија, те пјесаме посветнице. То су моја животна лутања и тражење смисла живота, опстанка и нестанка“, каже Пећић.

Наводи да завичајним пјесмама провејавају личности и предјели родног села и жал што све то нестаје и пропада.

„Пјесме посветнице се углавном односе на пријатеље и колеге пјеснике, а поготово оне који су, нажалост преминули, каже Пећић, и истиче да је често закупљен и славенском митологијом о чему је до сада написао неколико митолошких прича и пјесама, а у овој књизи је објављено неколико.

„Књига садржи 96 наслова, које се лако читају, а посебно ми је драго да је ово четврта самостална збирка пјесама, а једанаеста по реду коју сам до сада штампао. Надам се да ће их бити још, јер много је материјала у припреми за рад на документарним издањима књига или монографија. Али о свему и поред настојања да се нешто уради стоји најважнија препрека а то је како обезбиједити да књига

угледа свјетло дана, јер данас се мало књига цијени, а спонзора је све мање. На аутору је све, да осмисли, напише, уреди и да о свом трошку штампа“, додаје Пећић.

Истиче да је назив књиге “Ехос поезијус” симболичан, прво што су пјесме један од веома значајних контаката с људима и преко њих се више сазна о неком мјесту, човјеку, обичајима, начину живота, него неким другим моћним медијима.

„Записано остаје, пјесници се састају и ехо и чувство времена и постојања биљеже и преносе даље. Друго “поезијус”, сама ријеч говори о поезији, али ту се крије и назив мог родног села Појезна коме је књига посвећена“, додаје Пећић.

Осврт на објављену збирку поезије написали су књижевници Мајо Даниловић из Београда и Милорад Мишо Ђурђевић из Дервенте.

Ненад СИМИЋ

О пјеснику

Савко Пећић Песа

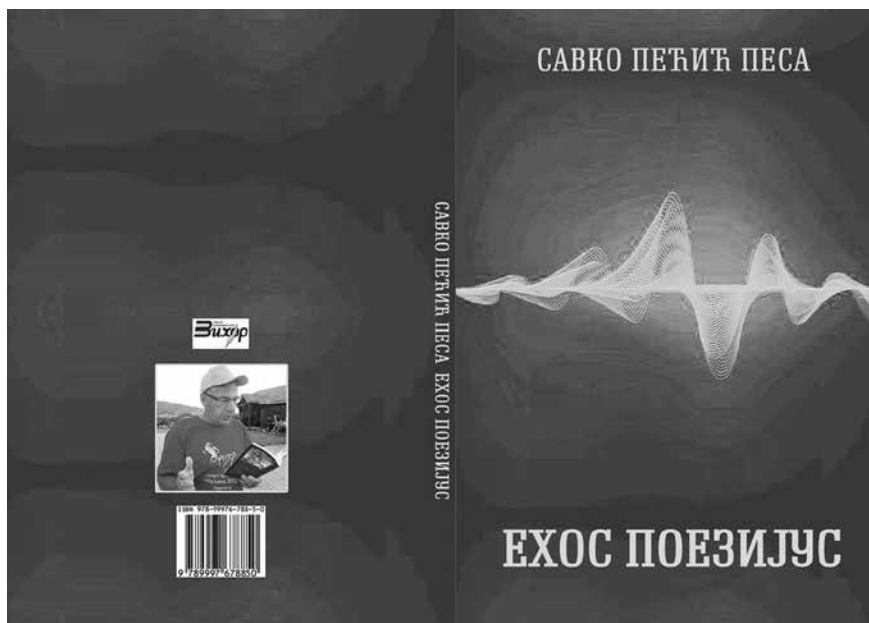
Рођен је 19. 3. 1949. у селу Појезна, општина Дервенте. Завршио Основну школу у Осињи. Гимназију у Дервенти. У Загребу је студирао и дипломирао на ВТШ. Пише од основне школе. Учествовао је 1966. године у оснивању Књижевног клуба “Вихор”, а прве своје стихове је објавио 1967. године, као гимназијалац у “Дервентском листу”. Објавио је до сада три самосталне збирке пјесама “Са сузама жита остају”, “Јенки на Балкану” и “У лику и пралику”, књигу прозе и поезије “Живот и сјећања”; пјесме за дјецу “Весела парада”

2016. године, затим књиге: "Дервентске каскаде", "Животок", књигу поводом 50 година стваралаштва "Моје приче и записи" и хронолошку монографију о манастиру у Доњој Бишњи "Живи извор духовне воде".

Заступљен је у заједничким збиркама пјесама и прозе: "Сабраника отаџбине" 1995., "Кућа од стихова" 1999., "Антологија љубавне поезије" 2000., "Крик Крајине" зборник пјесама о страдању, "Они су обележили ово време" 2002. "Истина о Србима" 2002., "Ћуд је женска" 2002., "Гарави сокак" 2003, 2004 и 2005., 2006., 2007. 2008, 2009., 2010., 2011., 2012., 2013., 2014., 2015., 2016., и 2017. године са сусрета пјесника у Инђији. Антологија "Гарави сокак" 1989-2003., "Ноћ боема" 2009. и 2011. и 2014. – Инђија, "Своме роду од Косова до данас" 2003., 2004., 2005., 2006., 2007., 2008., 2009., 2010., 2011., 2012., 2013., 2014., 2015., 2016., и 2017. године, СКК "Таласи" Прњавор, Заједничка збирка вихораша "У несну вихор", 2004. Компакт диск 39 пјесника под називом "Сејачи песама у балканском парку". Конкурсни зборник "Атипика" Књажевац 2005., Поетско прозни зборник "Проби се глас" Књажевац 2005., "Укринна риба и риболовци" 2005., Књига "Наша животна прича", пах христи Дервента 2010., Поетска сванућа – 2010. године Бијељина, Зборник "Трагови на песку", Бечеј 2012. и Зборник радова Приједорски књижевни круг 2013. године и Приједорски караван 2014. године. Зборник књижевних радова "Мириш завичаја", 2014., Удружење писаца завичаја Прњавор. Српска књижевна држава "Алеја бреза", Пјесници не умиру – Јовану Михајлу и Зборник "Алеја бреза" 2014., Ода животу – Јелена Трикић 2014. Бањалука-Цирих, Алманах поезије Стенка Београд 2015., 2016., и 2017. године.

Радове објављује и објављивао је у листовима и часописима за

књижевност: "Српска вила", "Значења", "Вучијак", Часопис за сатиру и хумор МахМинус" Сарајево и "Крајишке новине". Написао је неколико осврта и рецензија за књиге. Бави се и бави новинарством. Био је дугогодишњи дописник Радија РТРС (за који је снимео и објавио, осим записа, информација и вијести, више од педесет репортажа за документарни програм, а посебно емисију "Животок" и друге.), затим "Гласа Српске", "Блиц", "Ослобођења", "Свитања", "Гласа комуна" те часописима "Мостови", "Видици", "Крајишке новине" и "Наше Село".

Пише повремено за новине: "Дервентски лист" и "Посавске новости". Уређује и води неколико страница на интернету из области живота и културе. Бави се дигиталном фотографијом и досад је имао двије самосталне изложбе фотографија. Фотографије су награђиване на Гуглу. Дугогодишњи је предсједник Српског књижевног клуба "Вихор" Дервента, гдје је устолочио Међународне илинданске књижевне сусрете Прљача на ријечи Укрини.

Члан је удружења писаца завичаја Прњавор. Члан је удружења писаца Црњански Бијељина. Члан је Удружења новинара Републике Српске и

Удружења новинара и дописника "УДИН" Дервента.

Награде у Броду 1994. године. Награда Књижевне заједнице "Васо Пелагић", "Посланица Богу" за књигу године библиотеке монографије (2008/09.) за хронолошку монографију о манастиру Доња Бишња "Живи Извор духовне воде".

Награда у Модричи 2011., "Гајков шешир", за збирку пјесма "Живот и сјећања", Признање повеља "Прљача" – 2013. године, Књижевна награда Клуб умјетничких душа Мркоњић град, најљепша љубавна пјесма о "патњи". Највиша признања Књижевних клубова, Повеља Српског књижевног клуба "Таласи" Прњавор 2017. година, Признање Књижевни салон поезија Стенка Београд, 2017. година и Диплома Књижевног клуба "Јован Дучић Бијељина 2017. године, Дародавница Књижевне заједнице "Васо Пелагић Бања Лука, за укупно књижевно и новинарско радно стваралаштво, допринос духовности и српској опстојности, а на трагу лика и дјела великана Васе Пелагића. Награда за најбољу пјесму о воденом цвијету "Прљача 2019."

Добитник Општинске Захвалнице поводом Крсне славе Велике Госпојине и награде „Златно перо“ Удружења српских књижевника у Словенији 2020. Године.

Признања

ПЈЕСНИК

Пјесник је сваки
необично биће,
из чије маште
врт стихова ниче.

У његовој глави
дешавају се чуда,
идеју за писање
он налази свуда.

Он опажа детаље
и њима се диви,
и слободан као птица
на свој начин живи.

Његова стварност
снова је сплет,
он има свој мали
уникатни свијет.

Пјесник је умјетник
који у пјесме претапа ријечи,
и њега на његовом путу
не може нико да спријечи.

*ЕВИТА БОЈКОВАЦ
Дервента, Босна и Херцеговина*

ПОЕТ

Всеки поет е
необичновено свшество,
в чисто вьображение
като в градина стиховете никнат.

В неговата глава
се случват чудеса,
идеи за писане
тои навсякѣде намира.

Тойзабелязва деталите
и им се удивљава
и слободен като птица,
по свој си начин живее.

Неговата реалност
еплетеница от сьнища
Тойима свой си малък
Уникален свят.

Поетът е артист,
Който в стихове претворява думите
И никој на неговият път
Не може да попречи.

*ЕВИТА БОЙКОВАЦ
Дервента, Босна и Херцеговина*

ОБЈАВЉЕНА ЗБИРКА “ПОКРОВСКО ПЈЕСНИЧКО САБОРОВАЊЕ”

Збирка пјесама „Покровско пјесничко саборовање“ приређивача Ненада Симића из Дервенте објављена је у издању Српског књижевног клуба „Вихор“ Дервента и Црквене општине Брод.

Приређивач Ненад Симић истиче да се у збирци налази седамдесетак ауторских радова пјесника из Републике Српске, Србије, Словеније и Аустралије.

„Благослов за одржавање манифестације „Покровско пјесничко саборовање“ а поводом прослављања Покрова Пресвете Богородице, крсне славе храма и општине Брод,

добили смо од епископа зворничко- тузланског Фотија. Пјесници су доставили по двије пјесме које су уврштене у зборник, а чију промоцију планирамо да одржимо чим се створе услови или ублаже мјере уведне на спречавању ширења корона вируса“, каже Симић.

Садржај зборника је обogaћен са радовима ученика основних школа из Брода.

Протојереј- ставрофор мр Жељко Теофиловић у предговору истиче да пјесничко саборовање о великом празнику Покрову Пресвете Богородице је скроман дар нашем народу и Светој Цркви, са мо-

литвама да својим Светим Покровом заштити сав вјерни народ свијета, па и наш град Брод.

„ Ове пјесме заправо нису ништа друго до тихе молитве и молитвеног вапаја. У њима се слави и моли, преклиње и прашта, а све за ради благослова Божијег вјерном народу српском“, наводи Теофиловић у предговору.

У плану је да манифестација и саборовање пјесника буде обичај и традиција у општини Брод.

М. Т.

ПОКРОВСКО ПЈЕСНИЧКО САБОРОВАЊЕ

СРПСКИ КЊИЖЕВНИ КЛУБ “ВИХОР” ДЕРВЕНТА
И ЦРКВЕНА ОПШТИНА БРОД

ФЕСТИВАЛ

Хиљаде руку у зраку, јединство
Шака вапи за спасењем.
Увијање фестивалске масе
наликује животињи која порађа
младунче. Има некакве сирове
величанствености у том призору.
Присутни су ти који бивају
поново рођени. Вечерас постоји
само љубав, само срећа, и бескрај
који пржи чула милионима игала.

У сумраку који се угнијездио
на ободу града, под ногама
стаклених кула, пород је у сваком
од присутних, укључујући и
њега. И сви, мисли он за себе,
сви чинимо то велико чедо чији
весели плач вечерас пара досаду
својом усијаном оштрицом.

Музика очњацима комада
пролазност, храни масу
залогајима смисла попут
гладних птића. Град је велики
каубој који ликује, јашући
подивљалог бика надолазеће
вечери. Док супстанце струје
венама, дух трансцедентира
одвајајући се од тијела. Враћа
се у епизодама опијености.
Музика га развучи, извија према
забраву и пространствима. Ка
апстрактним низијама гдје не
постоје вријеме, правила, ријечи,
симболи. 'Обећана земља' чека
вољне нечега вишег, попут њега.
Маса заноси, он скаче, а изнад
глава дигиталне леће у њиховим
очима примају бежичне импулсе
рајске стварности. Спектре боја
у најширој лепези у којој их
човјек може обумити. Осмијех
се развучи преко његовог лица,
попут једара Санта Марије. На
крилима лудила, он не зна ни ко
је, ни гдје је. Не занима га колико
ће трајати путовање и шта га
чека тамо негдје на удаљеној
обали. За њега постоји само
овај трен, овај лет, на крилима
спектра иштриканог бинарним
кодом. Један и нула, то су истине
његове генерације и новог доба.
Свијет данашњице не би се

могао замислити без њихових
непрегледних низова.

Перформанс групе
забављача спаја обресе правог
свијета и илузија које су а. с.
(аугументована стварност)
леће у очима додавале ономе
што је заиста било ту. Тако су
сочива чинила свијет које око
посматра пријемчивијим и
потпунијим. Бина смјештена
измеђи спиралних торњева на
једном од тргова чини сулудо
надреалан приказ. Стотине
сјенки плеше у ваздуху, туце њих
скаче по степеницама од плазме,
баца енергетске бодеже, одапиње
стријеле. Силуете измичу
оштрицама, мачују се и вршште,
плазе језике. Догађај усклађен
са синтетичком музиком и
пропраћен стимулансима које је
тијело примало кроз наруквице
добијене на улазу у фестивал.
Џиновски змајеви у пикселима
гутају торњеве, публику, једни
друге. Титан израња и смије се,
прави свјетлосне ефекте очима.
Потом му зуби испадају и
трансформишу се у његове мање
верзије. Топе се око бине и спајају
са публиком. Слика за сликом,
интензивни доживљај који траје
неколико сати.

У току тог оркестрованог
хаоса Вид осјети бол у десном
оку, чучну и покриј дланом
мјесто "уједа" - као да ће то нешто
помоћи.

"Хеј, јеси ли ок?" Петар му
ставља прсте на раме након пар
секунди.

Усправивши се, отвори
повријеђено око, вади лећу, која
се није сломила пуком срећом, и
провјери да ли је све у реду. Тог
тренутка, умакнувши једну а. с.
инсталацију, пред њим није више
стајао само један свијет. Десно
око је сада регистровало само
таму и гомилу тијела, а лијево
коктел дуге фестивала.

"Све ок Петре, хвала ти"
"Хоћеш да се извучемо
напоље?"

"Могу сам, остани ту"

"Јеси сигуран?"

"Јесам, не брини, брзо се
враћам"

"Ма не идеш сам, нема шансе"
би упоран Петар.

Бол га тјера да се извуче на
чистину при ободу масе - од које
није био одаљен више од три
минута. Петар крчи пред њим,
дере се на људе да се помакну као
да је хитан случај.

Излазе заједно на један од
бочних излаза. Омањи парк је у
близини, ходају ка њему.

"Шта се десило?" забринуте ће
Петар кад су изашли.

"Немам појма" слијеже
раменима "као да ме нешто
погодило у десно око. Али лећа
се није разбила"

"Боли ли?"

"Боли"

"Ај онда сједнемо тамо на
клубу у парку да дођеш себи.
Чек" узима ранац са леђа, вади
флаширану воду "ево ти"

Долазе до клупе и сједају.
Неки умор обузима Вида. Отвара
флашу воде, отпија пар великих
гутаљаја. Сипа мало у длан и
испире око.

"Ти реци кад хоћеш назад,
мени је свеједно. Можемо и
кућама што се мене тиче"

Добри стари Петар...

"Важи, хвала ти човјече"

"Ништа, опуштено. Музика
мало смара свеједно"

Смије се на то.

"Лик убија исти бит већ пола
сата"

"Пилот" Петар пали цигару,
гледа у небо кроз крошње.

Вид трепће и трља око, потом
га отвара. У том тренутку,
периферним видом примјеђује
руљу, велику руљу, са холо-
транспарентима, који нису би-

ли уочљиви лијевим оком. Заправо, цијели скуп доле није био видљив кроз лећу, као да су избрисани из виртуелне стварности која је пројектована у сочива, замагљени и уклоњени - пуки редови јединица и нула. Али у сировој стварности исти су итекако постојали. Како би то уопште било могуће?

“Петре”

“Реци”

“Је л’ видиш ону руљу доле?”

“Какву руљу?”

Показује му прстом.

“Не видим ништа. Јеси ли сигуран да си ок?”

“Јесам” окреће се насмијешен према њему “скини леће”

“Чек довршим цигарету”

Извлачи још пар димова. Баца опушак на земљу и гази га.

“Ај да видим да л’ си утрипово”

Скида леће. Нагиње се лактовима на кољена да може боље видјети, шкиљи.

“Види стварно” изненађено ће, окреће се ка Виду “ниси утрипово”

“Рекох ти”

“А не видим их са лећама” замишљено ће Петар “што то?”

“Немам појма” рече “ај приђемо ближе”

“Ај”

Вид крену ходати ка тој маси ван фестивала, Петар навлачи ранац и прати га. Музика трешти у позадини, али што се више примичу скупу, то су њихови узвици гласнији а музика тиша.

Скида и лијеву лећу, да му се слике не би мјешале. Чита холо-транспаренте протестне групе. “Доле влада!”, “Зауставите ратове!”, “Оно сте против чега кажете да се борите!”, “Доле фашисти! Доле династије!”, “Зауставите терор!”, “Ми смо терористи!”, “Поробљавате у име слободе!”, “Зјап је све већи!”

Натписи су се само редали, и сваки се закивао у Видов ум попут клина. Није знао да његова земља има икакве проблеме, право рећи није га ни занимало. Али овакве наслове никада није

увиђао у вијестима на интернету или на свјетском каналу.

“Ово неки озбиљан протест” коментарише Петар.

“Изгледа” рече Вид “а што се не виде кроз леће, није ми јасно”

“Ни мени, ај останемо мало да видимо шта ће се десити”

“Ај”

Нашли су клупу ближе и посматрали. Пушећи цигарете.

Никада неће заборавити тих пар сати док се тама спуштала. Игру боја које би леће иначе примале и пројектовале замјениле су плаво-црвене ротације, стотине оклопних возила, тенкови са воденим топовима, и големим звучницима који су пуштали ниске фреквенције звука од којих су уши бољеле као да их буше усијаним гвожђем. Кордони полицајаца у црном, са штитовима од непробојног стакла...

... И никада неће заборавити ту ноћ, када је дигао лећу и зашкиљивши погледао кроз њу, те видио само таму, парк, спокојан и језив - попут гробља.

“Не могу да вјерујем. Ни дротови се не виде кроз лећу”

“Ово су нека озбиљна. Мислим да је најбоље да се измакнемо”

“У праву си, ајмо назад полако”

Само ако... Питао се каткад, без жаљења. Да ту ноћ, десно око није забољело услјед случајног хица ко зна чега, наставио би живот потпуно другом путањом. Да ли је баш све дуговао том случајном догађају, или би искрсла нека друга пукотина?

Од тог догађаја није носио леће, барем не стално. Петар је наставио по старом, можда је био у праву. Чему се замарати? Али Вид је мазохиста, не може да одоли а да се не пати истином. То вече је изрезало његову колотечину у неупотребљиву хрпу смећа. Но, од тог дана, почео ју је градити изнова. Отворио је своје очи и пио мед са пелином који је свијет давао. Било је много људи попут њега, који су знали, јер то није сматрано

неком посебном тајном, леће су се могле скинути у било ком тренутку. Напосљетку, нико те људе није тјерао да их ставе преко зјеница на првом мјесту. Они би то чинили добровољно. Горки укус био је инспиративан, изазивао је побуну, будио ватру, дрмао срце у његовом грудном кошу. Помјерао га је и бацакао на мјеста која никада не би дотакао да се није збила управо та ноћ. У њему се јавила жеља да не буде пуки посматрач свијета, него да раскринкава и пише. О духу - филозофији, која стоји иза тако постављеног и изграђеног свијета.

Огњен ТОМИЋ

О аутору

Огњен Томић рођен је у Брчком 04. 05. 1991. године. Основну и средњу школу завршава у родном граду. Дипломирао је економију на Универзитету у Источном Сарајеву, смјер рачуноводство и финансије. Дебитантском причом ‘Дјеца судбине’ улази међу награђене радове на конкурс Српске библиотеке у Лондону 2014. године. Тиме и започиње ангажованије књижевно стварање. Наредне, 2015. године објављује збирку приповједака ‘Аполонов јаук’ у издању КЗ ‘Васо Пелагић’ из Бањалуке и СПКД ‘Просвјета’ из Брчког. Приче објављује у региону у сарадњи са часописима као што су ‘Поља’ КЦ Нови Сад, ‘Ријеч’ Брчко, ‘Воштанице’ Београд, ‘Словословље’ Беч и многи други. Роман ‘Ловац’ објављује 2016. године у издању куће ‘Свет књиге’ из Београда и исте године га промовише на сајму књига. Дио његове најновије књиге ‘Бојкот’ је преведен на енглески и објављен у Мелбурну 2017. године. Тренутно живи у Брчком, припрема објаву ‘Бојкота’.

Биоенергија

ЕНЕРГИЈА ЖИВОТА

/Извори позитивне енергије леже у нама/

Сама ријеч позитивно асоцира на нешто добро, да смо доброг здравља, да позитивно зрачимо, да смо пријатни, расположени, сусретљиви...

Са позитивним мислима према другима улијевамо оптимизам и стварамо амбијент позитивног.

Ако окружење у ком се налазимо зрачи позитивном енергијом и сами ћемо бити позитивног стања, наша животна енергија компактна, јарких и јасних боја, а што ће се манифестовати у виду среће, љубави и задовољства.

Са пандемијом Корона вирусом ријеч „позитивно“ постала је омражена код људи и сви би да буду и остану „негативни“ (на вирус Корона).

Проблеми нам тек долазе. Ако се занемари енергетско стање пацијента, посљедице су неминовне. О томе како и на који начин оснажити животну енергију веома мало се спомиње. Болест је енергетски поремећај, а што значи да је неопходно стимулисати енергетске канале пацијента и ако то не постигнемо не можемо очекивати брзи опоравак од болести.

У ово вријеме пандемије, ако запоставимо енергетску разину,

доћи ће до видних промјена на физичком тијелу са несагледивим посљедицама. Напокон треба да схватимо да је дошло вријеме да се окренемо према себи и да кроз самоодговорност и одговорно понашање помогнемо и себи и свом окружењу. Ако и дође до болести не дозволити да болест овлада вама. Многи људи нису ни свјесни да својим негативним и манипулативним стањем доводе друге у опасност, излажући и себе и окружење здравственом ризику.

Деструктивне мисли апсолутно одбацити и не дозволити да креирају наш живот.

Позитивна мисао у сваком случају ствара бољи амбијент и услове за бржи опоравак од болести. За пацијента је најбитније да постигне субјективну сигурност.

Код пацијената гдје је дошло до примјетне промјене на боље, гдје су нестале тегобе, отклоњени болови, код свих тих људи дошло је и до субјективне сигурности и сваки наредни третман доживљавали су опуштеније, оптимистичније и са далеко већом дозом позитивног размишљања у корист свога здравља.

Моја препорука пацијентима је да обавезно сарађују са лијечницима, да редовно обављају контроле и када дође до видног побољшања послје биоенергетског третмана.

За опоравак од болести редовно увести шетњу на отвореном у природи, поред ријека, језера...

Избјегавати сва она мјеста гдје се не осјећате пријатно, као што су влажне, загушљиве и задимљене просторије.

Непотребне техничке апарате обавезно дислоцирати из простора за спавање.

Спавати 6 до 8 сати и увести критерије у исхрани.

Да би отклонили болест, прије свега, треба елиминисати узрочника који је довео до нарушеног здравственог стања.

Метода лијечења биоенергијом се заснива на способности организма да се сам избори са болешћу, а што зависи од поменутих фактора и позитивног приступа овој методи.

Нарочито је важно поменути да код појаве обољења, невезано о ком се обољењу ради, вирусном или неком другом, најважније је што прије започети терапију.

*Биоенергетичар
Вито БОЈКОВАЦ*

ЖАО МИ ЈЕ (ОНО ШТО НИКАДА НЕЋЕ БИТИ)

Док је сећање на сан још вруће,
Желим овим путем да ти кажем,
Да ту вест у вечно никада бацим,
Да ми је жао...
Жао ми је, признајем,
А и ти некада, ако ти тако дође,
Пошаљи неки миг, неки знак,
Да и ти жалиш,
Можда ћу некако знати,
Па ће се та два кајања
У вичном никада срести,
па се онако топло,
како у сну само може,
узети за руке,
да у стомаку отопли...

ПРЕЂУТАНА

Он никада није рекао да га
у грлу стеже кад прође онуда,
и да се ноћу пробуди и пита
да ли се то стварно десило,
и један мали тренутак верује да
није,
и никада није рекао
да сања ту кухињу, тај осмех
безусловне добродошлице,
и остарелу мршаву руку
како маше,

са терасе...
Никада није рекао да га срце стеже
од
Суза које теку на унутра,
Ни да жели да се врати у онај дан
пре,
Кад би могао да зна, да осети,
Сувоњава руку умирујуће да
Стегне, а није...
Никада о томе није рекао ништа,
Никоме,
Па ни себи.

НАДГРОБНА

Али, ја нисам знала
Да су пролазни
И они који су у потрази за правом
љубављу,
А не знају да је свака права,
И лажљиве романтичне пијанице,
Који мисле да су Хемингвеји ил Че
Гевара.
И краљеви рибарских мрежа,
И насилници над женама,
И нежни љубавници, и мрске вара-
лице,
Које су се једне суботње вечери
случајно
Замрсили у жице свилених хулахоп-
ки једне младе даме,
практично девојчице,

И никад се више одмрсили нису...
Нисам знала,
уопште нисам знала
да могу проћи
Несрећници урасли у давне зоре
мирисне на јод
И на бројне могућности,
Тужне прзице,
Полушпијуни полупробисвети,
Са три маргарете
За ревером...
Нисам имала појма.

СИТНА

Извини што те данас нисам могла
волети више
Јутрос сам скројена за мало,
За уско, за ситно, да стеже.
Да жуља.
Данас могу да прођем кроз фелер
На мојој новој сукњи
Купљеној на снижењу
Скупила сам се,
Уситнила,
Уфронцлала...
Не замери, опрости ми
Ујешћу те да заболи,
И тебе и мене.

Нина ВАСИЋ МИЛИВОЈЕВИЋ

Света Гора

Промисао Божја
доведе ме на гору свету,
међу манастире беле,
што им се усред зеленила
пресликавају златна кубета
и крстови златни.
Светогорске дубраве мире.
Мир и тишина.
Молитвена побожност
диже се у висине.
Мајка божја
заштитница месту овоме,
покровителница,
изабра гору ову
за молитве место.
Гора чудеса,
тајна велика,
те и мене удостоји,
те ме позва
да видим ову красоту.
Свевековно саборовање
Божјих праведника,
земља молитвеника
шири светлост духовну
над мрачним бездном света овога.
Све буре су прошле,
падале империје,
рушила се царства,
освајачи пустошили.
Сачува се гора света,
молитвом својом,
монаси спасио је,
и душе своје,
и душе наше.

Везује се небо са земљом,
кад зраци сунца
догревају у предвечерја,
кад зраци сунца
изгревају у освите.
Мистичан молитвени крај,
побојне смирености свуда.
Господе, добро нам је овде бити.

Мајка Србија

Браћо и добри друзи,
сестре и мајке наше,
жене соколова наших,
чеда наша мила,
приклоните срца,
на послушеније,
мајчици Србији нашој!

Речи свете,
речи Саве светог,
у свест душевну,
у очи бистре,
у памет умну,
разумејте,
и недајте
да вас зло подели.

Разумејте,
у јединству трисаставном,
у тројству светом,
у име његово,
у име оца и сина,
у духа светога,
чувајте мајку своју,
чувајте Србију!

Миленко ГЕМАЉЕВИЋ

In memoriam

Златомир Боровница

Бешка, 1955 – Инђија, 2020

У „Истинитој песми“, по многи-ма једној од својих најбољих, Златомир Боровница је још пре скоро десет година писао о тренутку који је и повод овог некролога:

ИСТИНИТА ПЕСМА

КАД ЧУЈУ ЦРКВЕНА ЗВОНА,
А ЧУЋЕИ ЈАВЕ ТИ ДА ПЕСНИКОВУ
СМРТ ОГЛАШАВАЈУ,САМО СЕ НАСМЕЈ, И НЕ
ВЕРУЈ ИМ.

Инстинктивно, унутрашњим осећајем за време, јединственим талентом људи који схватају значај времена у поезији, песма је још једном објављена у зборнику „Гарави сокак“ за 2019. годину. Песник није пророк, али осећа нити времена. Песник те нити, попут три Парке, сам извучи, упреда и пресеца, трагајући за ткањем космоса, који савремена физика назива баш – струнама. Све је то осећај и наслућивање, баш као и она „ружопрста зора“ слепог Хомера.

Негде баш у време настанка песме упознао сам се са Златомиром, слепим песником, али и приповедачем и афористичарем, председником КК „Мирослав Мика Антић“ из Инђије и чланом многих књижевних удружења. Толико траје и наша сарадња на три зборника годишње: у марту се, за рођендан Мирослава Мике Антића окупљамо на „Ноћи боема“, затим чекамо септембар када Инђија за један дан постаје део света угошћујући песнике из целог света на манифестацији „Гарави сокак“, а у јуну, крајем школске године, послушкујемо најмлађе поетске гласове из инђијских основних школа како читају своје стихове из књиге „Певај, равницо“. Прошле године, по много чему другачије, у „Гаравом сокаку“

Златомир је на крају песме „Уснули саговорници“ написао:

„У тој тишини једино чујем
о бетон лупкање ђонова
док погнуте главе корачам тромо
ћутке без речи, измеђ угрובה.“

Умео је да послуша. Умео је да слуша. Умео је да чује. Не само зато што је у раној младости изгубио вид, већ и што је у годинама после тога упијао светлост, научивши да чује сунце, осети топлину у гласу и препозна боје додире. Песник увек зна, јер осећа. Унутрашњим видом чује укус мрака и мелодију светлости. Децу је немогуће преварити, иако многи верују у наивност најмлађих. Чудили би се најмлађи када бих им открио да председник књижевног клуба, чика Златко, не види. „Како, кад нас гледа?“ – питали би ме. Одговарао бих на то полузагонетком – има оних који вас гледају, а не виде, зато што су им очи смештене у џеповима. А Златомир вас гледа јер вас види срцем, најбоље, како каже јунак једне књиге коју ћете читати. „А како пише?“ – питали би ме даље. „Исто тако, срцем. А неки програми на компјутеру му само помажу, баш као и онај штап који носи уз себе. Ако мало боље погледате, видећете да се чика Златко не поштапа, већ му је то кормило – да лакше лети“. И нисам их слагао. Стизао је Златомир све, док је могао. Ништа му није било тешко, како кажу. Да није био такав, не би ни могао да пише за децу, иако своју није имао.

Читав наш живот није ништа друго до испуњавање празнина и давање смисла тим недостајањима. Ако мало боље размислимо, празнина је свуда: од оне бескрајне ноћне тмине универзума, махом састављене од мрака, антиматерије и безваздуш-

ног простора, до оне и здравом људском оку невидљиве атомске празнине коју замишљамо као рингишпил електрона, протона и неутрона. Ма колико да је број звезда на видљивом небу већи од броја зрнаца песка на свим обалама Земље, нема их довољно да обасјају мрак свемира. Колико год да се трудимо да испунимо све жеље, маштања и жудње, та атомска празнина ће постојати, ненадокнадиво велика и моћна. Утолико бројеви нису важни – године, оцене, објављене књиге и њихови датуми. Чак ни оне две које омеђују наш живот. Мали је то исечак историје, мајушнији од трептаја у сну. Битан је пут и важно је трагање. Оно што испуни сећања. У случају Златомира то су оне важне ситнице: његова благо подигнута глава, али без надмености, његов смех који није имао ни трунку подругљивости, мирис кафе који је окруживао полице са књигама и дрвене макете које је вешто правио, баш онакав какав се осећа у пријатним собама наших старих. Стални таласи радија, или телевизије које би повремено прекидао папагај на Златомировом рамену. Начин на који ми се обраћао, од „професоре“ до „младићу“. У оба случаја уз пуно уважавање, као што се деци у бајкама обраћамо...

И као да га у овом тренутку осећам како ме прекида, скромно, не тражећи дуге говоре: „Добро је, професоре...“

Добро је, заиста. Ништа више од доброг. У добром станују и лепота и мир и вечност. И никада, попут песника – не умиру.

Александар МИЈАЛКОВИЋ

НАГРАДА „Б. Л. ЛАЗАРЕВИЋ“ ПАВЛОВИЋУ

У Сремским Карловцима, на централном градском тргу, испред чувене Карловачке гимназије, Ранку Павловићу, књижевнику из Бањалуке, крајем новембра уручена је Награда књижевног часописа „Багдала“ из Крушевца „Бранко Л. Лазаревић“ за 2019. годину за свеукупно књижевно стваралаштво за дјецу.

У немогућности да се, због пандемије ковида 19, Павловићев књижевни портрет представи у граду кнеза Лазара и да му се ту уручи ово значајно признање, стална ликовна сарадница „Багдала“, сликарка Олгица Стефановић, награду која се састоји од повеље и портрета добитника који је насликао крушевачки сликар Владимир Мијајловић, Павловићу који се тдс налазио у Новом Саду, уручила је у граду под Стражиловом, у коме на сваком кораку живе успомене на Бранка Радичевића.

У образложењу одлуке о Награди које потписују предсједник жирија, познати пјесник Љубиша Ђидић, и предсједник Књижевног клуба „Багдала“, пјесник и прозни писац Небојша Лапчевић, стоји да је Павловић „једно изузетно име савремене српске дечје књижевности“. Заступљен је у читанкама за основну и средње школе, у обавезној лектури и многим антологијама.

Међу многобројним књижевним наградама, посебно оним које се односе на књижевност за децу – стоји даље у образложењу – добио је поред осталих награду Удружења књижевника Републике Српске за књигу године, награде „Станко Ракита“, „Гордана Брајовић“, „Совица“, „Григорије Божовић“, „Алекса Микић“ и друге, а био је номинован и за пре-

стижну свјетску награду „Асрид Линдгрен“. Носилац је повеља УКС, УКРС и Академије „Иво Андрић“ за живото дјело.

„Савремена српска критика која је пратила ово изузетно књижевно дело, јер је Ранко Павловић подједнако и песник за одрасле, видела је у овом ствараоцу оно вредносно дело, које је чаролију дечјег надахнућа тумачило на начин у којем се огледа истина о детету“, стоји на крају образложења.

Бранко Л. Лазаревић био је истакнути књижевник, један од иницијатора и оснивача и дугогодишњи уредник крушевачког књижевног часописа „Багдала“, који је оставио дубок траг и у књижном стваралаштву за најмлађе.

Ранко Павловић

БАКИНА ЈАБУКА

Та јабука пуна сока,
насмјана, лица ведра,
мирисава и црвена,
у бакина пала њедра.

Јабуку је пуну сунца
бака њежно пољубила,
шапнула јој топлу ријеч,
па је мени поклонила.

Још и данас у сјећању
цвјетају ми јабучари,
још и данас моју душу
бакин благи поглед зар.

ПОТРАГА ЗА КОЗОМ

Деда, шта је то коза?
јуче унука пита.
Трамвајем ли се воза,
ил' улицама скита?

Коза камењар воли,
по кршу грмље брсти.
На ногама јој папци
то што су код људи прсти.

Коза је... Шта је коза?
Откуд дјед да зна шта је?!
Одједном мисао сину:
Коза млијеко даје!

У маркету млијеко,
значи и коза ту је.
Тамо ће унука сутра,
да је види и чује.

Види дјед: за унуку
ово је чудна тема.
Води је у зоо-врт,
ни тамо козе нема.

Шта друго преостаје,
већ сутра у неко село!
Тамо ће бар једну козу
Видјети зацијело.

ПОРОДИЧНА РЕЧЕНИЦА

Често моја породица
засја као реченица.

Субјекат је, зна се, тата,
врши радњу, мисли хвата.

А предикат, то је мама,
ради, брине се о нама.

Прилози смо сека и ја -
реченична фамилија.

Не пропуштао прилику,
да учимо граматику.

Стевка Козић Прерадовић

ВРАТИТЕ МИ МЕЦУ

Преко прага стигло
Дигитално доба
Играчке дјечије
Побјегле из соба.

Како да препознам
Вјештицу из бајке
Ако заборављам
И глас своје мајке?

Телефон ме буди...
С интернетом лијежем
Почињем да слутим
Што играчке бјеже.

Доста ми је свега!
Скидам се са мреже!
Вратите мог мецу,
Да спавам крај њега.

Диоптрија ми расте
Брзином свјетлости
Сад не видим ласте...
Шта ћу – кад порастем?

Доста ми је... куку!
Чим загрлим мецу
Позивам на журку
Усамљену дјецу!

Вид Вукелић

САВИНДАН

Пред олтаром,
испред крста,
прекрстим се
са три прста.

Српска ми је
вера мила
уз сјај свеће
и кандила.

Анђели се
с неба јаве
над иконом
Светог Саве.

Да зацеле
сваку рану,
уз молитву
Савиндану.

Песму поју
с Божјим миром
и проносе
Манастиром.

Деци носе
мир и славље
да чувају
Светосавље.

„Ракита“ Козић Прерадовић и Вукелићу

Удружење књижевника Републике Српске, Подружница Бања Лука почетком године расписало је конкурс за додјелу награде «Станко Ракита» за најбољу књигу поезије за дјецу објављену у 2019. години.

Право учешћа на конкурсима имали су сви чланови Удружења књижевника Републике Српске

који су могли конкурисати са књигама објављеним у 2019. години.

Жири за додјелу награде за најбољу књигу из области дјечије књижевности „Станко Ракита“ у саставу Петар Ђаковић, предсједник, Јово Чулић члан и Берислав Благојевић члан, донио је одлуку да се награда за 2020.

годину равноправно додијели поетским збиркама:

„Дијете у компјутеру“ Стевке Козић Прерадовић у издању Задубине „Петар Кочић“ – Бањалуке-Београд

„Зоо свет за пет“, аутора Вида Вукелића Вицка, у издању Арт сцене из Бањалуке